

Výchovný vplyv otca na sociálne prejavy dieťaťa v dospelosti

Bc. Renáta Dibalová

Diplomová práca
2016

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2015/2016

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Renáta Dibalová**
Osobní číslo: **H13949**
Studijní program: **N7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Výchovný vliv otce na sociální projevy dítěte v dospělosti**

Zásady pro vypracování:

Studium odborné literatury.

Vymezení pojmů a teoretických východisek vztahujících se k výchovným rolím v rodině.

Příprava metodiky výzkumné části.

Realizace kvantitativního výzkumu formou dotazníku.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah diplomové práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

BAKOŠOVÁ, Zlatica. Sociálna pedagogika ako životná pomoc. Bratislava: Public promotion, 2008. ISBN 978-80-87182-15-4.

MOŽNÝ, Ivo. Rodina a společnost. Praha: Slon, 2006. ISBN: 80-86429-58-X.

ŠPAŇHELOVÁ, Ilona. Komunikace mezi rodičem a dítětem. Praha: Publishing, a.s., 2009. ISBN 978-80-247-2698-4.

VÁGNEROVÁ, Marie. Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří. 1.vyd. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-308-0.

Vedoucí diplomové práce:

Mgr. et Mgr. Iveta Gallová, Ph.D.

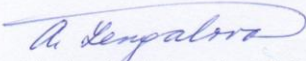
Datum zadání diplomové práce:

1. prosince 2015

Termín odevzdání diplomové práce:

15. dubna 2016

Ve Zlíně dne 1. prosince 2015

doc. Ing. Anežka Lengalová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou totožné;
- na diplomové práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 14. 04. 2016

..... D. H. S. V.

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělčně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídně k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Diplomová práca sa zaoberá špecifickou otázkou výchovného vplyvu otca, role otca a krízy otcovskej role vo výchove detí dnešnej spoločnosti. Poukazuje na výchovné dôsledky v prejavoch detí v dospelosti. Diplomová práca sa skladá z teoretickej a praktickej časti. Teoretická časť sa venuje vymedzeniu rodiny, výchovy, otcovstva, roly otca, výchovného vplyvu otca na dieťa. Praktická časť diplomovej práce je spracovaná formou dotazníka, kde je využitá kvantitatívna metóda výskumu. Cieľ diplomovej práce spočíva v zistení, aký je pohľad dospelého jedinca na výchovný vplyv svojho otca v ich detstve.

Kľúčové slová: otec, rola otca, výchova , kríza , vzor, výchovný vplyv

ABSTRACT

This thesis deals with the specific matter of the educational influence and role of a father, and the crisis of father's role in raising children in today's society. It highlights the educational consequences of children manifestations in adulthood.

This thesis consists of theoretical and practical part. The theoretical part deals with the definition of family, education, fatherhood, father's role, father's educational influence on the child. The practical part is processed through a questionnaire with the use of quantitative methods of research. Aim of this thesis consists in finding out what is the view of an adult on the educational influence of their father in their childhood.

Keywords: father, father's role, education, crisis, role model, educational influence

Pod'akovanie

Ďakujem pani Mgr. et. Mgr. Ivete Gallovej, PhD. Za jej trpezlivosť, odborné vedenie a cenné rady, ktoré mi poskytovala pri spracovaní mojej diplomovej práce.

Pod'akovanie patrí aj mojej rodine, za trpezlivosť a podporu, počas písania diplomovej práce a celého štúdia.

Renáta Dibalová

Čestné prehlásenie:

Prehlasujem, že odovzdaná verzia diplomovej práce a elektronická verzia nahraná do IS/STAG sú totožné.

OBSAH

ÚVOD.....	9
I	TEORETICKÁ ČÁST 10
1	RODINA..... 11
1.1	FUNKCIE A HODNOTY RODINY..... 12
1.2	VÝCHOVA 15
1.3	SOCIALIZÁCIA A VPLYV PROSTREDIA NA VÝCHOVU 18
2	ROLA OTCA V MINULOSTI..... 20
2.1	ROLA SÚČASNÉHO OTCA 21
2.2	POHĽAD NA OTCOVSTVO 24
2.3	KRÍZA OTCOVskej ROLE 26
3	OTEC A VÝCHOVNÝ VPLYV..... 28
3.1	OTEC A VÝCHOVNÝ VPLYV NA SYNA 30
3.2	OTEC A VÝCHOVNÝ VPLYV NA DCÉRU 32
II	PRAKTICKÁ ČÁST 36
4	EMPIRICKÁ ČASŤ..... 37
	CIEĽ VÝSKUMU 37
	VÝSKUMNÝ PROBLÉM..... 37
	HYPOTÉZY 37
	METODOLÓGIA A METÓDY VÝSKUMU..... 39
4.1	VÝSLEDKY VÝSKUMU 40
4.2	VYHODNOTENIE CIEĽA VÝSKUMU..... 71
4.3	DISKUSIA A ODPORÚČANIA PRE PRAX 74
ZÁVER.....	77
ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY:.....	78
ZOZNAM GRAFOV	82
ZOZNAM TABULIEK.....	84
SEZNAM PŘÍLOH.....	85

ÚVOD

Každý otec bol raz synom, dieťaťom, vnukom a bude tiež starým otcom. Zažil detstvo vo svojej rodine, z ktorej si odnáša svoje zážitky a skúsenosti, vzory, pozitíva a negatíva do svojej vlastnej rodiny. Je len na ňom samotnom, ako dokáže tieto skúsenosti preniesť, zužitkovať a spracovať. Muž ako otec má v rodine veľmi významú úlohu, nie len ako živiteľ, ale hlavne vzor pre svoje deti, ktoré si odnášajú zážitky do svojich životov. Niekedy sú tieto skúsenosti pozitívne, niekedy negatívne, a všetky sa odrážajú na správaní detí. Nie nadarmo sa hovorí, že duša dieťaťa je ako čistý nepopísaný list, a čo mu dáme k dispozícii, to si tam zapíše a to s ním ide po celý jeho život.

V dnešnej uponáhľanej a emancipovanej dobe je rola otca potlačovaná, otec je braný ako časť rodiny, ktorá keď nie je vyhovujúca, tak sa odníme a matka preberá úlohy na seba. Je to však na veľkú škodu detí, pretože žena má svoje určité hranice, ktoré nedokáže prekročiť hlavne v ukážke správania sa fungujúcej rodiny, kde obaja rodičia majú rovnaký podiel na výchove, vo vzoroch, sama žena nedokáže ukázať dieťaťu, ako sa má správať muž k žene, k matke a manželke. Tak isto nedokáže ukázať, ako sa správa otec k dieťaťu.

Tieto zážitky si dieťa samé nedokáže spracovať, chýbajú mu a hľadá ich niekde inde. Pokiaľ má vo svojom okolí príklady, kde to funguje, môže byť frustrované, pociťuje závisť a dokonca nenávisť voči svojim rodičom, ktorí nezvládli úlohu rodičovstva.

Dieťa si do dospelosti odnáša všetky zážitky. Niekedy sa môže snažiť negatívne podnety zatlačiť do úzadia s tým, že si povie: „toto sa mi u otca, matky nepáčilo, ja taký nebudem“, ale pri záťažových a stresových situáciách sa stane, že tieto stránky sa prejavia bez samotného uvedomenia si, že je to prebrané od rodiča. Niekedy dieťa priamo preniesie chovanie svojho otca, ak mal na dieťa príliš veľký vplyv, väčšinou násilnícky, do svojej rodiny. Ospravedlňuje sa tým, že keď som to mohol zažiť a prežiť ja, môžu to aj moje deti.

Dnešná doba prináša znovuoobrodienie rodiny, otec sa dostáva do popredia znova nie len ako živiteľ rodiny, pretože dnes aj matka má rozhodujúci podiel na finančnom zabezpečení, ale hlavne ako milujúci manžel a otec dieťaťa.. muži sa dožadujú účasti pri pôrodoch svojich detí, prežívajú spoločne chvíle zrodzenia a v mnohých prípadoch zostávajú na „materských“ dovolenkách, pretože si uvedomujú, že chvíle strávené so svojim dieťaťom sú nenahraditeľné a neopakujúce sa.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 RODINA

Rodina je prvým najdôležitejším miestom vo výchove človeka. Je základným kameňom spoločnosti. Pôvod rodiny zaznamenávame už v ranných štádiách ľudského rodu. Pre zachovanie ľudského rodu bolo pre našich predkov dôležité naučiť sa spolupracovať a spoločne zabezpečovať vlastnú existenciu. Rodiny sú základnými kameňmi každej spoločnosti a zárukou pokračovania ľudského rodu. Sila a trvácnosť každej spoločnosti pramení zo súdržnosti jej rodín. (Padovani, 2014, s. 203)

Pod pojmom rodina, chápeme najstaršiu spoločenskú inštitúciu. V rodine prebieha proces socializácie, proces výchovy dieťaťa, ale aj rodiny ako celku navzájom. Rodina poskytuje nenahraditeľnú hodnotovú, citovú oporu v každodennom záporení v životných situáciách.

Rodina je základný stavebný kameň, ktorý má človeku dať to najzákladnejšie – lásku. Láska je jedinou pôdou, ktorá deťom môže dať ľudskú, morálnu, psychologickú a kultúrnu výživu a umožní im rásť. Je tou pevnou skalou a nie pieskom, na ktorej môžu stavať svoj dom. Rodinu môžeme definovať, ako základné citové jadro. Šťastná rodina je taká, v ktorej vládne naozajstná, hlboká, úprimná a stabilná citová klíma. Toto pevné jadro je základom budovania zdravého ľudského ja. (Ferrero, 2014, s. 13)

Základom funkčnej rodiny je muž, ktorý miluje svoju rodinu, rodina je na prvom mieste v zmysle jeho života. To sa odzrkadluje aj v ďalšej rovine zdravého vývoja v šťastnom a fungujúcom vzťahu, rodičov, detí, rodinného zázemia, sociálneho prostredia.

Campell (1992) hovorí o mužovi, ako o dare, ktorým sa stáva pre manželku a dieťa tým, že je z vlastného presvedčenia a z lásky ochotný niesť zodpovednosť za svoju rodinu. Láska, ktorú do rodiny vkladá aj v neľahkých chvíľach, sa mu vracia v podobe manželkinej náklonnosti a uznania. Žena mužovu lásku povznesie, roztvára a predáva ju svojim deťom. Rodina sa naplňuje radostným zážitkom zo vzájomného dávania sa.

Ako sme už spomenuli význam rodiny okrem zabezpečovania biologických a životných potrieb upevňuje sa aj sociálna interakcia a citové puto. Základným putom v rodine je hlavne materinský cit. Materinská láska je bezprostredná, odovzdávajúca, nezištná. Dôležitá a nenahraditeľná je aj otcová láska. Počas vývoja človeka nahradil otcovský pud otcovskú lásku, cit, ktorý je podmienený zodpovednosťou.

Charakteristické znaky súčasnej rodiny:

- demokratizácia v rodine: zmena sociálnej role rodičov, muž stratil svoje výsadné postavenie v rodine, rodičia sa navzájom dopĺňajú, otec a matka sú vzorom v rodine
- izolácia rodiny: jednotlivé generácie žijú oddelene, susedské vzťahy sa neudržiavajú, vnik vplyvu médií a iných technický vymoženstí
- zmenšenie rodín: rast osamelých žien s deťmi, neukotvenie rodín v širších sociálnych väzbách, ohrozená pevnosť rodinného zväzku
- dezintegrácia: zaniká spoločné zdieľanie zážitkov v komunikácií, deti si žijú svoj vlastný život – anatomizácia v živote detí
- záťaž rodiny v zamestnaní na úkor voľného času – kompenzovanie hmotných odmien detí – narušenie hodnotového systému v rodine
- dvojkariérový model rodiny – vzdelanie, kariérnosť, rozpad rodiny
- najväčší výskyt rozvodovosti – strata kontaktu rodič /dieťa, stres, novovytvorené vzťahy, negatívny dopad na dieťa
- diferenciovanosť rodín – slabé finančné ohodnotenie, pôžičky, sociálne vylúčenie Kraus (2008, s.86).

1.1 Funkcie a hodnoty rodiny

Ak by sme chceli vystihnúť čo vytvára dnešná rodina, dalo by sa povedať že tvorí istotu a pevné zázemie pre rodičov a deti. Rodina tvorí sociálnu istotu pre zdravý vývoj detí a ostatných členov rodiny.

Ako uvádza Procházka (2012, s. 102) rodina vymedzuje tieto základné funkcie: biologicko-reprodukčné, sociálno-ekonomické, výchovné, socializačné, emocionálne, ochranné, domestikáčne, rekreačné a regeneračné funkcie. Podľa Matejčeka (1996, s. 13), výrok známeho psychológa René Zazzo uvádza : dnes vieme, že naše telo nežije len z potravy, ale tiež z vrelosti niekoho druhého. Je to skutočný fakt. Biologické deje sa nedajú defino-

vať len funkciami, ako je dýchanie, prijímanie potravy a podobne. Je nutné vziať do úvahy aj také funkcie, ako je vzájomný vzťah jedincov rovnakého rodu.

Narušená funkcia rodiny:

Biologickoreprodukčná – rodiny sa boja mať viac detí. Je to hlavne z existenčného dôvodu, mladá rodina potrebuje zázemie a finančnú istotu. Nezamestnanosť a iné sociálne neistoty brzdia rodinu v plánovaní si viacpočetnej rodiny.

Pred zavedením dôchodkového systému neboli mnohopočetné rodiny ničím zvláštnym. Rodičia sa starali o deti, vo viacgeneračných rodinách sa v starobe - deti starali o rodičov. Po zavedení dôchodkového systému nadobudli rodičia istotu, že sa o nich postará po hmotnej stránke štát, nebolo už potrebné mať viac detí, bolo to ľahšie a jednoduchšie riešenie.

Dôležitosť rodiny pre dieťa aj pre rodičov nie je len v poskytnutí základných funkcií rodiny. Primárne je udržať si vreľý vzťah k rodine – milovať svoju rodinu – rodina tvorí základ našich hodnôt.

Bakošová (2011, s. 115) definuje hodnoty ako cieľové zámery rodinného života. Môžeme ich rozdeliť na rodinné hodnoty bytia a dávania.

Hodnoty bytia: poctivosť, odvaha, mierumilovnosť, samostatnosť, sebakontrola, samostatnosť, vernosť.

Hodnoty dávania: oddanosť, spoľahlivosť, rešpekt, úcta, láska, citlivosť, odpustenie a i. Vštepovanie všetkých spomínaných hodnôt v rodine má predpoklad na zdravý rozvoj sociálnych kompetencií dieťaťa.

Tradičné hodnoty v rodine sú v súčasnosti charakteristické rozkladom. Rodina je vystavovaná stále väčším tlakom – tlak sa kumuluje a rodina prechádza krízami. Aj keď nás stále ovplyvňujú tradície aj v rolovom postavení muža a ženy musíme konštatovať úpadok patriarchálnej rodiny. Ženy sa stávajú nezávislé na mužovi, sú viac emancipované, zastávajú funkcie rovné s mužskými. Ženy si budujú svoju kariéru, muž stráca svoje postavenie.

Nielen ako muž rodič, ale aj ako muž – živiteľ, nepostrádateľný pre rodinu (Šmolka, Mach, 2008. s. 13).

Hodnoty, akým je súčasná rodina vystavovaná, neustálemu negatívnemu až agresívnemu tlaku z vonka (médiá, kultúra, móda, trávenie voľného času a.i.), kde pojem rodina už nie je taká potrebná a nepostrádateľná, stačí si všímať filmy, seriály, komédie, kde muž a žena su skôr súperiaci bojovníci, ako rodičia. Kde matka je silnejšia osobnosť ako muž – je nezávislá, je akčnou hrdinkou, záchrancom sveta. Muž sa stáva slabý, neistý, nestály, nezodpovedný. Alebo je z neho akčný hrdina, ktorý žije sám, nikoho nepotrebuje, nadväzuje krátke a náhodné vzťahy.

Rodina v súčasnosti prechádza radikálnymi zmenami. To sa netýka len výchovy, finančného zabezpečenia, ale aj definície hodnoty v rodine. Zásadný vplyv na terajšie hodnoty v rodine má vývoj dnešnej spoločnosti. Spoločnosť sa mení rýchlym tempom, vidíme to vo vývoji technológií vo svete, žijeme v dobe automatizácie, máme prístup ku kvantu informácií. Komunikačné a informačné technológie nám ponúkajú nové poznania, mení sa stupnica našich hodnôt.

Modernú spoločnosť, ktorá ovplyvňuje hodnoty rodiny môžeme charakterizovať tromi znakmi:

1. Hodnotová diskonuita medzi rodičmi a deťmi – vplyv masmédií je v hodnotovej orientácii silnejší, ako od rodičov
2. Nestabilita v párovom živote – vznik voľných partnerstiev bez manželského zväzku, vysoká rozvodovosť v rodinách
3. Systematický rozvrat v nukleárnej rodine spôsobený liberalizáciou žien (Možný, 2006).

V súčasnosti môžeme sledovať ideológiu relativizácie hodnôt v rodine. Dotýka sa to najmä hodnôt, ako slušnosť, neslušnosť, mravnosť, právo, dobro, či zlo. Podľa Škovieru (2012. s. 89) rodičia i deti žijú vo svete, kde sa cielene stierajú jasné hranice medzi pozitívnymi

a negatívnymi hodnotami, čo je pozitívne a čo je negatívne vyplýva vždy len z kontextu a konkrétnej situácie. Odráža sa to aj v jazyku. Krádež nazývame odcudzením, egoizmus je schopnosť presadiť sa. Čin, ktorý je očividne nemorálny sa odôvodňuje tým, že je to v súlade so zákonom.

1.2 Výchova

Iľjinová (in Rozinajová, 1988, s. 15) konštatuje, že analýza a porovnanie relatívneho vplyvu troch základných faktorov, pôsobiacich na vývoj a formovanie osobnosti dieťaťa (dedičnosť, prostredia a výchovy), svedčí o tom, že faktorom, ktorý pôsobí najmocnejšie a najvšestrannejšie, je výchova. Výchova má na vývoj človeka nesmierny vplyv, je schopná aktívne ovplyvňovať pôsobenie dedičnosti a prostredia.

Podľa Zelinu (2010) výchova v širšom zmysle rozvíja možnosti človeka, v užšom zmysle je chápaná, ako odborný cieľavedomý rozvoj psychických procesov a vlastností osobnosti.

Podľa Kratochvílovej (2004) pod pojmom výchova môžeme rozumieť súhrn vedomostí, poznatkov, spôsobilostí, zručností a návykov, ako aj mravných kvalít jedinca. Podobne pracovné návyky, odbornosť, či estetické a telesné schopnosti, ktoré si môže jednotlivec správnou a cieľavedomou výchovou osvojiť.

Výchova je vlastne morálny a intelektuálny výcvik, rozvíjanie mentálnych zložiek charakteru človeka, kultivácia zložiek jeho osobnosti (Ondrejko, 1997, s.33). Môžeme povedať, že výchova znamená zámerné, organizované prenášanie poznatkov. Ďalej zručnosti a hodnoty z človeka na človeka, alebo z človeka na celú skupinu – spoločnosť.

Zásadný vplyv na dieťa má tiež spôsob rodičovskej výchovy. Pokiaľ rodičia uplatňujú výchovne zásady príliš striktné a nepripúšťajú žiadnu diskusiu, je pravdepodobnejšie, že dieťa bude mať nižšie sebavedomie a bude uzavreté a nešťastné. Rozvoj jeho uvedomenia si samého seba môže byť obmedzený. Pokiaľ sú rodičia naopak príliš zhovievaví a povoľní, dieťa si robí čo chce, nevytvorí si mechanizmus ovládania si svojich pohnútok a môže sa

z neho stať agresívny človek. Rodičia, ktorí sú postavení pred nekonečné požiadavky svojich detí, sa nakoniec v snahe získať nad dieťaťom kontrolu uchýlia k hrubostiam – to má však presne opačný efekt. Pokiaľ má dieťa rodičov, ktorí sa nezaujímajú o to, čo robí, a do jeho záležitostí sa vôbec nepletú, môže byť agresívne, trpieť nedostatkom sebakontroly a sebavedomia (Train 2001, s. 48).

Výchova v rodine a štýly výchovy v jednotlivých rodinách sa veľmi líšia. U rodičov sa nepredpokladá pedagogické vzdelanie. Dôležitejšie než znalosti v oblasti metod a foriem výchovy sú silné pozitívne a emociálne vzťahy medzi deťmi a rodičmi (Hájek et al., 2008, s. 131). Uplatňovanie pravidiel vo výchove je v každej rodine individuálne. Závisí to na mnohých faktoroch.

Výchovné štýly podľa Čápa a Mareša (in Braun et al., 2014) sú demokratický výchovný štýl, liberálny výchovný štýl, autoritatívny výchovný štýl.

Podobne definuje výchovné štýly Špánik (1994):

1. Autoritatívny štýl: dominantný vplyv rodičov, direktívne pôsobenie, objektom výchovy je dieťa, osobnosť dieťaťa je potláčaná, výchovné pôsobenie je vyvíjané jednosmerne. Dieťa sa pod tlakom autoritatívnej výchovy začína správať agresívne. Voči ostatným deťom sa správa vyháňavo, samotársky.
2. Liberálny štýl: opak autoritatívnej výchovy. Dieťa je rado stredobom pozornosti, rado samo rozhoduje, nerešpektuje rodičov- je egoistické, nerado ustupuje.
3. Demokratický štýl: výchova založená na rešpektovaní individuality dieťaťa, prejavy úcty, lásky a zdravej prísnosti. U dieťaťa vzniká zdravé sebavedomie, návyky, hodnoty a normy správania sa.
4. Patologický štýl: narušená, nevhodná výchova. Vzniká v rodinách so závislosťou – alkohol, drogy a.p. v rodinách s problematickým sociálnym správaním. Dieťa sa učí v nevhodnom prostredí nevhodným normám správania a konania.

Funkciu výchovy môžeme rozdeliť na individuálnu a sociálnu. Pod individuálnou funkciou výchovy môžeme chápať formovanie osobnosti ako takej. Sociálnou funkciou výchovy

formujeme fungovanie osobnosti ku vonkajšiemu svetu, spoločnosti, vzťahom k širšiemu okoliu a druhým ľuďom.

Môžeme definovať aj problematické výchovné štýly v rodine, ktoré nie su vo vývoji dieťaťa vhodné, aj keď rodičia môžu byť presvedčení o správnosti svojich rozhodnutí a činov vo výchove. Taká výchova môže mať na dieťa nevhodný až zničujúci dopad. Ovplyvní to celý životný vývoj dieťa aj jeho prejavy v dospelosti vo vzťahu k sebe samému, aj vo vzťahu k druhým. Môže pretrvávať aj v dospelosti a prejavovať sa vo výchove svojej vlastnej rodiny.

Medzi problematické výchovné štýly môžeme zaradiť (Braun, et al., 2014):

Nedostatočná výchova: v rodine je nedostatok času na výchovu od rodičov, dieťaťu chýba vzor, prerastá pocit nezávislosti dieťaťa na autorite. Dieťa sa snaží dosahovať výborné výsledky v škole, nenachádza odozvu u rodiča. Deti bývajú zaťažené neadekvátnymi požiadavkami ako je starostlivosť o mladších súrodencov, tlak rodičov na väčšiu samostatnosť a zodpovednosť u dieťaťa.

Ľahostajná výchova: chýba spätná rodičovská väzba – pochvala, alebo pokarhanie. Dieťa sa nedokáže začleniť do sociálneho prostredia, je nezrelé, ich vzťahy sa často rozpadnú.

Pedocentrická výchova: dieťa je stredobodom rodinnej výchovy, rodičia sa podriaďujú pririam dieťaťa. Je to priam služba dieťaťu. Dieťa sa ťažšie začleňuje do kolektívu, chýba mu rešpekt, tolerantnosť. Stáva sa neoblúbeným s častými konfliktami.

Hypersenzívna výchova: nezdôvodniteľná úzkosť vo výchove dieťaťa, rodič má neustály a neprimerný strach, obavu o dieťa, dieťa je nesamostatné, spolieha sa na rodiča.

Merkantilná výchova: bezdôvodné a neustále odmeňovanie dieťaťa. U dieťaťa sa stráca hodnotový rebríček, stáva sa závislým na rodičoch.

Perfekcionistická výchova: dieťa je pod neustálym dozorom a kontrolou, rodičia dieťaťu nedožičia voľnosť a slobodu v prejavovaní sa. Rodičia bezohľadne sledujú svoj cieľ vo výchove, neberú na vedomie potreby dieťaťa.

Brutálna výchova: prevládajú tvrdé a premyslené brutálne tresty, bezohľadné metódy vo výchove, dieťa je vždy v očiach rodičov negatívne.

Ambiciózna výchova – v rodine sa prejavuje velikášstvo čo u dieťaťa spôsobuje úzkosť. Rodičia nereálne hodnotia dieťa, chcú aby vynikalo nad mieru svojich schopností.

Nedôsledná výchova: dieťa je zanedbané po citovej aj fyzickej stránke, každý z rodičov má svoje vlastné zásady vo výchove, dieťa je dezorientované – citovo prázdne, chýba vzor a pocit prijatia v rodine.

Ochranárska výchova: prehnaná starostlivosť, nesamostatnosť až strata sevedomia, problémy s nadväzovaním vzťahov.

1.3 Socializácia a vplyv prostredia na výchovu

Socializácia prebieha počas celého života každého jedinca. Dieťa sa učí, prispôsobuje si svoju úlohu sociálnemu prostrediu. Dieťa vyrastá a formuje sa, jeho osobnosť je ovplyvňovaná prostredím a spoločnosťou.

Socializáciou si dieťa postupne osvojí reč, hodnoty ktoré uznáva rodina, nadobúda skúsenosti v nadväzovaní vzťahov. Na sociálne prejavy dieťaťa vplyvajú rodičia, starý rodičia, súrodenci. Dieťa sa učí dodržiavať normy, tradície rodiny, zvyky. Túto etapu môžeme nazvať prípravnou, ako hovorí Hrovcová (in Kraus, 2008).

Socializácia je v najširšom zmysle slova formovaním a rastom osobnosti pod vplyvom rozmanitých vonkajších podnetov, vrátane ľudských činností, ktoré súborne nazývame výchovou (Kot'a, 2004, s. 15).

Rozdelenie fáz socializácie podľa Krausa (2008, s.62):

- sociabilita: formovanie základu osobností, odohrávajúcich sa predovšetkým v rodine
- personalizácia: učenie prvým základným rolám a formovanie svojho vlastného „ja“
- profesionalizácia: rozširovanie okruhov socializačných faktorov a obdobie profesionálnej prípravy.
- spoločenská angažovanosť: plné začlenenie do spoločnosti vo všetkých oblastiach.

Socializačná funkcia: na človeka, ako na osobnosť pôsobia viaceré činitele, ktoré neustále po celý život formujú osobnosť človeka. V dnešnej dobe sa stretávame s odcudzovaním sa rodiny, hlavne rodičov a detí. Rodičia sú unavení, vyčerpaní zo zamestnania, spoločné obedy sú zriedkavé, rodina medzi sebou veľmi málo komunikuje. Vytráca sa zdravé jadro rodiny, láska, úcta, tolerantnosť. Spoločnosť je hluchá a slepá, nechce riešiť danú situáciu.

Socializácia v rodine to je miesto, nielen pre socializáciu dieťaťa ale v prevažnej miere aj pre zdravý vývoj ďalších členov rodinného spoločenstva. Podstatnú a zásadnú úlohu pre socializáciu dieťaťa v rodine je osvojovanie si mužskej a ženskej role. Tým si dieťa získa nové zažité skúsenosti, ktoré každý deň môže odpozorovať a zakúšať od svojich rodičov.

2 ROLA OTCA V MINULOSTI

V súčasnosti môžeme sledovať výraznú zmenu, ktorá nastala nielen vo funkcii v roli otca, rodiča, vychovávateľa ale aj otca, ako vzoru. Od prvopočiatku bola rola otca v úlohe ochrancu rodiny, staral sa o bezpečnosť a obživu pre rodinu. Spočiatku predávali otcovia svojim deťom vedomosti a zručnosti. Remeslá sa predávali z generácie na generáciu. Otec svojim príkladom učil svoje deti, pomocou spoločnej práce predával deťom vedomosti. Deti trávili viac času pri práci so svojim otcom. Rola muža bola neotrasiteľná. Rozdelená bola mužská a ženská rola. Mužská a ženská práca. Muži zaučali svojich synov, alebo chlapcov do mužskej práce. Dievčatá viedli k morálke a praktickým zručnostiam ženy. V rodine prevládala patriarchát. Otec bol hlava rodiny. Prevládala autoritatívna výchova. Deti boli vedené k poslušnosti, úcte k rodičom.

Zmena nastala v 19. storočí a to vedecko-technickou revolúciou. Muži odchádzali za prácou do fabriek, v rodine začali pociťovať neprítomnosť otcov. V takomto rozsahu je to prvý krát v dejinách. Aj deti sa stávali lacnou pracovnou silou. V 20. storočí prichádzajú po sebe dve svetové vojny. Kde milióny mužov prišlo o život, alebo boli na dlhé roky odvedení od rodín. Začali vyrastať ďalšie generácie synov, bez otcov. Vznik rodiny bez mužov nútia ženy, aby prevzali mužské úlohy a práce (Slovík, 2015, s. 8).

Pre ženy je to situácia veľmi ťažká, všetka zodpovednosť za existenciu ostatnej rodiny ostala prevažne na pleciach ženy. Je to pre ženy aj veľká výzva, byť samostatnou, dokázať byť nezávislou v konaní, rozhodovaní, vo výchove. Toto bol asi ten veľký zlom v emancipácii žien, stať sa rovnoprávnou mužovi. Nové historické premeny danej doby vytvárajú úplne nové životné skutočnosti a z toho ďalej vyplývajú aj nové vzorce pre správanie pre ďalšie generácie (Kovérová, 2003).

Nastala ešte jedna zmena, ktorú pokladáme za dôležitú vo formovaní role otca a to politický režim, ktorý bol nastolený v ČSSR komunistickou vládou. Na Slovensku má viera hlboké korene, bez ohľadu na vierovyznanie. Ale tlak ktorý bol vyvíjaný na rodiny, kde sa nesmeli prejavovať a verejne priznať k náboženskému, či k politickému presvedčeniu bol veľmi silný. Otec aj matka boli nútení pod hrozbou stratenia finančnej istoty a slobody (strata dobrého zamestnania, podradná práca, ohrozenie najbližšej rodiny, zákaz mať vyšší stupeň vzdelania, väzenie, mučenie a.i.) Rodič bol pod tlakom, zapieral svoju vlastnú identitu, presvedčenie, strácal svoje ľudské hodnoty. V tomto negatívnom prostredí utrpela aj

rodina. Stratila silného jedinca, postupne v ňom bola ubitá jeho ľudská identita. Prevládal strach, menejcennosť, ponižovanie. Z toho vyplývali ďalšie negatívne prejavy v rodine – napätie, strach, alkohol, násilnosti. Otec postupne začal strácať svoju neotrasiteľnú rolu otca, zobrala mu ju momentálna politická a sociálna situácia.

Otec sa tiež musel prispôbiť tejto historickej premany. Časom sa politická klíma zmenila a po rokoch, ktoré sa zdali byť pre spoločnosť a rodinu veľmi zničujúce, nastala premena – demokratická. Chceli by sme podotknúť znovu veľké zmeny, tlak na rodinu, konzumná spoločnosť, ovplyvňovanie médiami, výchovný vplyv narušený prístupnosťou a nasávaním informácií, ktoré nie všetky majú želaný pozitívny efekt. Uvedené malo za následok narušenie morálnych zásad, rozvodovosť rodín, rodiny bez otcov, či voľné zväzky bez uzavretia manželstva.

2.1 Rola súčasného otca

Rola otca je v súčasnej dobe charakteristickejšia variabilitou a nejednoznačnosťou jeho vymedzenia, je menej normatívna. Má menšiu prestíž než rola materská a nemá jasne definované práva a povinnosti. Od muža-otca sa očakáva menej než od matky a spoločnosť je tiež ku chovaniu otcov omnoho tolerantnejšia. Muž sa pokladá za menej zainteresovaného vo výchove, s menším záujmom o dieťa. Otcovské chovanie je viac podmienné aktuálne platnými spoločenskými pravidlami a požiadavkami. Muž sa musí naučiť jednáť podľa nich. (Zoja in Vágnerová, 2007, s. 118).

Na základe vyššie uvedenej definície by sme mohli konštatovať, že od muža otca sa očakáva menej než od matky. Myslíme sa že žena ukázala dnešnému svetu, čo všetko dokáže a nebojí sa zmeny, žena má iné „ja“ ako muž, inak myslí a je viac emotívna. Veľa vecí robí z pohnútok, ktoré muž nepochopí. Žena sa stala emancipačnou jednotkou. Mnohokrát fungujúcou bez muža.

Muž sa neustále prispôsobuje novému vývoju, ale dalo by sa povedať že nedokáže ísť takým tempom ako žena. Nie je ani nútený, pretože mužská a ženská práca boli vždy hodnotené rozdielne. Mužská lepšie. Muž nič nepotreboval dokazovať svojim správaním, ani

svojej manželke ani sebe. Nepotreboval sa naučiť variť, žehliť, upratovať a p. Ak varí a pripravuje doma večere robí to preto, že ho to baví. Robí to väčšinou z potešenia.

Mladí muži v súčasnosti prichádzajú k dôležitému poznaniu, že úloha v roli otca nie je len stať sa sa otcom nového jedinca, neznamená to len predávať svoje naučené a overené skúsenosti ktoré prijímali od svojho otca. Je dôležité naučiť sa aj prijímať všetko, čo im otcovstvo prinesie. Zodpovednosť za zdravú výchovu dieťaťa, prijímať aj dôsledky, ktorý tento nový zvrät v ich živote prinesie. Môžeme povedať, že vďaka technickému pokroku – televízií, médiám, internetu ktoré nás dnes zaplavujú informáciami, je mladý otec v súčasnosti viac pripravený na otcovstvo, ako v nedávnej minulosti.

Dieťa prostredníctvom rodičov prijíma rôzne morálne hodnoty a normy, učí sa rozpoznať, čo je dobré a čo je zlé, aké chovanie je vhodné, aké nie, v rodine sa formuluje mravný profil jedinca (Procházka in Bendl, 2012, s. 102).

Dieťa v živote otca neznamená len hmotne zabezpečiť svoju rodinu. Je to dar života, ktorý prinesie otcovi nové možnosti prijat' od života nové podnety na vzájomné obohacovanie sa v inej oblasti lásky. Obohacovanie sa v takej oblasti, ktorú muž ešte nikdy predtým nezažil. Vznikne vzájomný proces zdieľania sa, mužov život sa zmení a priority v jeho živote dostanú nový zmysel. Ak je otec pripravený na tento celoživotný proces, obohatí to jeho osobnosť a stane sa vzorom a oporou celej rodiny.

Stretávame sa aj s otcami, ktorý prežívajú krízu stredného veku. Opúšťajú svoje rodiny a chcú žiť nový život. S novou partnerkou. Dieťa, ktoré sa do tejto rodiny narodí, môže byť prijaté s väčšou radosťou a láskou, ako boli prijaté deti v prvom manželskom zväzku. Dôvodom môže byť vek, v ktorom sa otcovi narodili deti z prvého manželstva, v dobe pred 20 rokmi bol neskúsený, musel sa starať hlavne o hmotné zabezpečenie svojej rodiny, musel sa vzdať svojho slobodného života. Ak nebol na tento krok pripravený, bola to pre otca aj pre matku veľká zmena, s ktorou sa nemuseli vedieť vysporiadať.

Negatívne dôsledky vyplývajúce z tohto kroku pre prvotnú rodinu : kríza v prvotnej rodine, negatívny vplyv na ďalší rozvoj a morálny vývoj detí, možnosť vzniku patologických javov a.i.

Čoho sa musia zrieknuť budúci rodičia, ktorí sa rozhodnú prijať do svojho života dieťa (Procházka in Helus, 2007):

- Narodenie dieťaťa ovplyvní zažitý spôsob života, ovplyvní voľný čas rodičov- otca aj matku, môže vyvolať pocit obmedzení svojej slobody.
- Narodenie dieťaťa, to je veľká finančná záťaž do rozpočtu mladej rodiny. Dnešná sociálna politika štátu nepodporuje mladé rodiny tak, ako to bolo v ére husákových detí, pôžičky pre mladomanželov, nové bývanie. Podpora mladých rodín je zo strany štátu slabá. Mladá rodina sa musí spoľahnúť na svoje vlastné sily a schopnosti.
- Mladá rodina má vysoké životné náklady, nielen na bývanie ale aj na základné potreby pre novorodenca, matky rodín sa stretávajú s diskrimináciou pri hľadaní si zamestnania, pri súbežnej výchove dieťaťa.
- Narodenie dieťaťa sa môže pre rodinu zdať ako hrozba, ak rodina nie je na dieťa pripravená. Ak dieťa nie je plánovné, môže byť trvalo narušený vzťah otca a matky. Dieťa môže nečakane narušiť stabilitu muža a ženy.
- Pôrod je pre ženu veľkou skúškou. Po stránke zdravotnej aj po stránke fyzickej. Vzniká aj obava, či rodičia dokážu z dieťaťa vychovať zdravého jedinca. Otázkou je aj či si obhája v staršom veku, že dokázali vychovať z dieťaťa dobrého človeka. Či niečo podstatné nezanedbali.
- Rodičov môže aj trápiť otázka , v akej spoločnosti a v akom svete bude ich dieťa vyrastať.

2.2 Pohľad na otcovstvo

Otec je v modernom ponímaní hlavne živiteľ rodiny, stará sa o finančnú nezávislosť a uspokojenie hmotných foriem svojej rodiny. Citová stránka ostala na matke, ktorá sa stará a trávi s deťmi stále viac času. Je to hlavne z dôvodu udržateľnosti si pracovnej pozície muža v zamestní, kariérny rast, strach o stratu zamestnania. Matka sa stará o praktický chod domácnosti, návštevu krúžkov, návštevu lekára. Nie je to vo všetkých rodinách pravidlom. Nechceme tým povedať, že otec je postupne nie svojou vinou, ale vinou spoločenských hodnôt a spôsobu života vylúčený z možnosti venovať svojej rodine, deťom viac času.

Podľa výskumov ktoré sa uskutočnili na Slovensku v roku 1995 sa zistilo, že až 82% opýtaných sa prikláňa k názoru, že o výchovu detí by sa mali rovnakým dielom zapájať obaja rodičia (Kovárová, 2003).

Muž sa nestáva otcom len tým, že splodí dieťa. Stáva sa ním postupne, potrebuje na to čas strávený s dieťaťom. Citový vzťah sa buduje pomaly a dieťa vníma svojho otca – už len jeho prítomnosťou - dieťa cíti silu a veľkosť zo svojho otca. Milujúci otcovia sú najlepšou možnou alternatívou na formovanie zdravého sebavedomia dieťaťa.

Otcovstvo a jeho prejavy k svojej rodine a k deťom sú však veľmi ovplyvnené aj jeho samotným citovým prežívaním z vlastného detstva. Ak sa otcovi ako dieťaťu nedostavala náležia pozornosť od rodičov, nebude ju poznať do tej miery, aby ju vedel aj sám predávať svojim deťom. Otec ktorý nedostal v detstve lásku – nevie ju ani dávať. Dieťa môže tento fakt prežívať, ako svoje zlyhanie, prevláda pocit menejcennosti, rozvoj komplexov v citovej oblasti, s nadväzovaním vzťahov, priateľstiev. Dieťa bez lásky sa môže začať prejavovať agresívne, len aby upútalo pozornosť svojho otca.

Avšak v okamihu narodenia dieťaťa vzniká nová pokrvná línia a otec by mal prevziať rolu manžela-otca a zabezpečiť rodine istotu po hmotnej aj nehmotnej stránke. Vzniká tu však nový pohľad na otcovstvo a to je útek od zodpovednosti, strach sa zaviazat' a plniť si chlapy povinnosť rodiča. Často sa stretávame aj s odkladom rodičovstva (Kovárová, 1008).

Odkladanie rodičovstva úzko súvisí s požiadavkami na vzdelanie, ktoré je nevyhnutné pri hľadaní si takého zamestnania, aby uspokojilo naplnenie potrieb, zaistilo kvalitný a hmotne nezávislý život. To je hlavnou prioritou muža, po ukončení vzdelania (Potančoková, 2011, s. 143-145). Muži aj ženy majú v primárnej náplni svojho ďalšieho rozhodovania sa po ukončení štúdia udržať si dobré zamestnanie, zamerať sa na kariérny postup, upevniť si postavenie na pracovisku. Keďže v súčasnej dobe je vo svete, nezamestnanosť, je zamestnávateľ v pozícií, kde môže vyvíjať veľký tlak na svojich zamestnancov.

Podľa výskumnej vzorky (Bodnárová, 2008) za založenie rodiny bolo podľa výskumnej vzorky v roku 1999/2000 87,5% respondentov. Ideálny vek na založenie manželstva podľa respondentov bol od 20 – 30 rokov, priemerne 25 rokov. Ideálny vek narodenia prvého dieťaťa bol rôzny, 25,26 a 30 rokov. Tieto nejednoznačné zistenia súviseli s charakteristikami opýtaných – súviseli hlavne s vekom, dosiahnutým vzdelaním, s životnými podmienkami napr. bývanie, zamestnanie, zdravotný stav a pod. (Bodnárová, 2008).

Dôležitú úlohu zohráva ako sa pred deťmi správa ich otec k matke. Otec musí byť tým správnym vzorom. Všetko čo robí – jeho prejavy v rodine si deti všímajú, obohacuje to citové vnímanie a prežívanie. Otec má prejavovať citovú náklannosť k svojej manželke, v komunikácií, v dotykoch, v úcte, pozornosti – pred svojou rodinou. Tam sa učia deti základom morálnych hodnôt a dôležitosti rodiny.

Aký by mal byť dobrý otec podľa Fereera (2014, s. 24):

- byť sám sebou a nenasadzovať si masku veľkého otca.
- byť prítomný - zaujímať sa o deti, byť príkladom sebaovládania, dodávať istotu
- v malých aj veľkých veciach, učiť umeniu riešiť problémy
- byť otcom, ktorý vždy nájde riešenia, získať si dôveru a úctu detí, pred deťmi ukazovať harmóniu, úctu a pedagogický súlad s manželkou,
- byť ukazateľom smeru – základný význam otca pri utváraní svedomia svojich detí,

- byť ostrovom, ktorý prijíma stroskotancov počas dňa,
- ďakovať, pretože, kto chce byť otcom – musí vydať zo seba to najlepšie.

Negatíva vo vzorovom správaní, či ponímaní otca ako vzoru nám v posledných rokoch prezentujú v médiách, hlavne vo filmoch, sitkomoch, kreslených seriáloch. Otec v roli nezodpovedného slabocha. Egoista, ktorý uplatňuje moc vo svoj prospech. Otec sa vykresluje sa ako násilník voči ženám, voči vlastným deťom. Deti sú vystavené na pospas médiám, tie im ponúkajú falošné hodnoty a skreslený, klamlivý obraz skutočného sveta (Říčan, 2013).

2.3 Kríza otcovskej role

Podľa Fereera (2014, s. 24) humoristka Erma Bombecková napísala: „*Keď som bola malá, otec bol ako svetlo v chladničke: mali sme ju sice v každom dome, ale nikto naozaj nevedel, čo chladnička so svetlom robí, keď sa zavriú dvierka.*“ Môžeme povedať humorná, ale žiaľ veľmi výstižná charakteristika otca aj v dnešnej dobe 21. storočia, keď otec nie je prítomný duchom vo výchove svojich detí.

Ak dieťa niečo také vysloví, je na zamyslenie - ako vníma svojho otca. Pochopí ho svojim detským zmýšľaním. Evidentne otec v tejto pravdivej detskej myšlienke nie je tým otcom, ktorý sa deťom dáva – jeho neprítomnosť môžu zapríčiniť rôzne faktory – ekonomický tlak, zabezpečiť svoju rodinu finančne. Nezaujímam sa o výchovu svojich detí – vedome – z egocentrických pohnútok. Strach zo zlyhania – otcovskej role – nepriebojnosť a nízke sebavedomie. Kríza v manželskom zväzku. Mohli by sme menovať viac príčin, ktoré sa navzájom spolu prelínajú a spúšťajú proces v zlyhaní otcovstva.

Môžeme sa stretnúť aj s novým poznatkom, keď manželka konkuruje svojmu mužovi. Je dominantná, nerada ustupuje, nerada mení svoje rozhodnutia. Teno vzťah môže mať negatívny vplyv nielen na manžela, ale aj na ostatných členov rodiny. Otec môže zažívať nepríjemné situácie, poznámky od iných mužov, otcov. Následok môže priniesť negatívne javy

v rodine. Otec rodiny sa nemusí chrániť len navonok, voči zosmiešňovaniu z okolia, ale i smerom do svojho vnútra. Stáva sa uzavretým voči rodine, dorastajúcim deťom, aj partnerke, ktorá mu konkuruje. Otec zakúša totálny útlak všetkých fáz svojej osobnosti, ktoré nepôsobia vplyvne a autoritatívne. (Zoja, 2005, s. 81)

Môžeme už dlhodobo pozorovať, ako klesá vzájomná interakcia otca a dieťaťa. Je to spôsobené vysokými požiadavkami spoločnosti na finančné zabezpečenie rodiny, istoty v spoločenskom systéme, ktorý je nám predkladaný. Na rodinu sú kladené vysoké nároky a rodič sa snaží na úkor svojej neprítomnosti v rodine zabezpečiť fungovanie rodiny – po finančnej stránke. Otec ako živiteľ rodiny nemá možnosť stavať sa do situácie oponovať zamestnávateľovi a podriaďuje sa novodobému otroctvu – aj v pracovnom tempe. Nemá odvahu vzbúriť sa proti nadčasom, nedocenením vo finančom ohodnotení svojej vykonanej práce. Súčasná moderná spoločnosť, jej rozvoj a rozmach prináša so sebou aj veľa záporných javov. Ako je rýchle životné tempo, narušené medziludské vzťahy. Všeobecná nespokojnosť človeka. Človek je presýtený, nedokáže sa tešiť z maličkostí, ani z vecí – ktoré vníma ako samozrejmosť. Spokojná a zdravá rodina, manželka, deti, láska, súdržnosť (Balogová, a kol., 2003). Človek hľadá a nachádza častokrát, až keď stratí – potom si uvedomí „čo všetko stratil a mal“.

Otec živiteľ rodiny sa vracia z práce neskoro popoludní, až večer. Nejde len o čas strávený s rodinou, ale aj o vyčerpanie zo zamestnania, ktoré cíti nielen otec, ale prenáša tieto negatívne pocity aj do prostredia rodiny. Tým vzniká v rodine neprimerané prostredie na výchovu, nielen pre samotné deti, ale aj pre vzťah muža a ženy. Je tu základ pre vytvorenie disfunkčnej rodiny, ktorá časom môže priniesť odlúčenie otca od rodiny, až rozvod. Podľa Balogovej (2003) rozvod sa stáva veľmi častým riešením krízovej situácie vo svete mužov, ak dieťa vyrastá v neúplnom výchovnom prostredí môžu sa u dieťaťa začať prejavovať sociálopatologické javy.

Keď sa rodina dostane do situácie, ktorá sa nedá riešiť inak, len rozvodom. Má to dopad na celú rodinu, ale hlavne sú poznačené deti, tie sa stávajú svedkom konfliktných situácií. Obdobie, keď dieťa pociťuje citovú stratu, strach a odlúčenie od jedného z rodičov. Musí sa naučiť prejsť novou fázou svojho života. Je to rola rozvedeného dieťaťa. (Jedlička, 2015)

3 OTEC A VÝCHOVNÝ VPLYV

Cieľom výchovy podľa Goga (1997, s. 100-101) znamená zdokonaľiť vnútorné sily osobnosti s novou náplňou a významom pre rozvoj svojho života. Hovorí o vychovaní jedinečnej a hodnovernej osobnosti, k vnútornej vyrovnanosti a slobody je novátorská, tvorivá. Nemá žiadne predsudky a obmedzenia pri pretváraní sveta aj seba samého. Na zdokonaľenie a zdravé vnútorné naplnenie potrebuje každý jedinec správne vedenie vo výchove, ale aj dostatok slobody na svoju sebarozvoj.

Výchova je špeciálne organizovaná, usmerňovaná – jej zameranie má dosah na duševný vývin jednotlivca, na jeho správanie, konanie, prežívanie. Výchova je ovplyvnená vnútornými aj vonkajšími sociálnymi podmienkami, v interakcii so zložitým vplyvom spoločenského prostredia.

Základná potreba – spojenie interakcie medzi otcom a dieťaťom je komunikácia, ktorá je neoddeliteľnou súčasťou vo vývoji ľudského života. Ako sa dieťa vyvíja – zároveň sa vyvíja aj jeho schopnosť ovládať jazyk a komunikovať s okolím. Dieťa „nasáva“ všetky podnety z okolia, v ktorom vyrastá. Vníma ako komunikuje otec s mamou, s najbližšími členmi v rodine, ale aj s cudzími ľuďmi.

V komunikácii čínom otec utvrdzuje svoje postoje, myšlienky, prejavuje navonok to čo sa snaží dieťaťu vštepiť a k čomu ho vedie vo výchove. Otec môže predávať dieťaťu pracovné návyky. Činnosť, ktorú spolu vykonávajú funguje vo výchove viac, ako rozhovor či učenie sa novým veciam. Komunikácia čínom, je praktická a nenahraditeľná skúsenosť, ktorú si dieťa osvojí omnoho ľahšie. Pre dieťa praktická skúsenosť nemusí byť vždy príjemná, či zábavná – otec je ten, kto ukáže zmysel, dôležitosť a dôstojnosť dieťaťu aj pri nevyhnutných a nie príliš lákavých činnostiach. Dieťa sa počas komunikácie čínom s otcom viac zblíži. Komunikácia čínom je dôležitá aj vo vývoji motoriky, tvorivosti, predstavivosti a praktickej zručnosti dieťaťa.

Ak rodič – otec svojmu dieťaťu ponechá dostatočný rozmer vo výchove. Dieťa sa bude ľahšie začleňovať do sociálneho prostredia, nadobudne vzor v nadväzovaní vzťahov v kolektíve, k autoritám.

Voľnočasové aktivity chlapcov a dievčat v dospievaní, môžeme povedať, že počas celého vývoja človeka ovplyvňujú najbližšie sociálne prostredie. Môžu to byť priatelia, kamaráti, rodičia, rodina a.p. Taktiež voľnočasové aktivity sú ovplyvnené prostredím, v ktorom sa človek zdržiava, v ktorom vyrastá. Vplyv na voľnočasové aktivity majú tak isto vrstevnícke skupiny s ktorými dieťa, mladý človek udržiava kontakt, alebo im imponuje prejav danej vrstevníckej skupiny.

Voľný čas, ktorý strávi otec so svojimi deťmi je dôležitý a čas strávený s otcom sa stáva vzorom, predprípravou na zmysluplné využívanie času počas ďalšej etapy života ľudskeho jedinca. Časté sú aj spoločné aktivity príslušníkov rôznych generácií v rodine, či už sú to rodičia, prarodičia s deťmi a vnukmi. Uskutočňujú sa návštevy kultúrnych podujatí, vystúpenia pre rodičov, alebo aj naopak pôsobenie starších seniorov medzi deťmi a mladými ľuďmi – napríklad vedenie záujmových krúžkov, besedy, vedenie športovej činnosti (Hájek, et al., 2008).

Pri voľnočasových aktivitách vzniká veľký priestor na zmysluplné činnosti a jeho využitia pri športe, kultúre alebo aj pri hre.

Pomocou hry si dieťa rozvíja schopnosť samostatnosti. Dieťa sa učí vyhrávať aj prehrávať. Otec pomocou hry môže dieťa nasmerovať k tvorivosti a samostatnosti. Pri hrových aktivitách môže otec dieťa rozvíjať aj po stránke fyzickej a psychickej.

Kto chce ochrániť svoje dieťa, aby nehľadalo doma to, čo mu doma nedávajú, mimo domova, musí mu dať ochranu, dožičiť mu hry a uznanie primerané jeho veku a vyhýbať sa ustavičnej kritike (GOGA, 1997, s.102).

3.1 Otec a výchovný vplyv na syna

Predovšetkým pri výchove mužských potomkov má otec nezastupiteľný vplyv.

Aj v súčasnosti vidíme uprednostňovanie pozornosti v rodine otca voči synovi, muž- otec zvykne viac tráviť čas so svojim synom, ako s dcérou. Aj pri očakávaní narodenia dieťaťa sa väčšinou otec teší na svojho „prvorodeného syna“- je to pýcha, hrdosť aj radosť čo sa v mužovi zobúdzá – dá sa povedať, že je to utvrdenie otca – ako muža, že odovzdal svoje gény ďalšej generácii. Zachoval svoju rodovú líniu.

Dieťa po narodení získava prirodzenú túžbu po kontakte so svojim otcom, podľa výskumov v USA z roku 1999, je potvrdené, že chlapci žijúci bez otca majú dvakrát väčšiu pravdepodobnosť, že nedokončia školu, alebo že ich spôsob života ich privedie do väzenia. Zaneprázdnenosť otcov, vyčerpanosť zo zamestnania, ľahostajnosť vo výchove, nezodpovednosť k prevzatiu vážnosti otcovskej role to všetko je spúšťač následných prejavov v problémovom konaní dieťaťa. Zistenia potvrdili štvornásobnú prevahu problémov s emóciami, s poruchami správania. (Dobson, 2003, s.77)

Otec je pre syna osobnosť, pojem, ideál. Chlapec potrebuje, aby ho otec v živote viedol. Potrebuje cítiť jeho prítomnosť. Správny otec je pre syna neoddeliteľnou istotou. Muž syna dokáže povzbudiť už len tým, že ho potľapká po chrbáte, niekedy stačí len uznanlivý pohľad a syn má pocit, že je ten „správny“ chlap ako jeho otec. Že vykonal dobre svoju prácu, pocit uznania posilní v chlapcovi jeho sebadôveru.

Ak otec svojmu synovi nedokáže prejaviť lásku, aj spôsobom chlapeckým – ako sme už spomínali - v synovi bude rásť odpor k otcovi, až odpor k roli otca, pretože jeho duševný vývin bude citovo vyprahnutý. Takto zranený syn nebude chápať, prečo sa jeho otec k nemu prejavuje s odstupom, nevšímavo až agresívne. Zranenie si syn poniesie so sebou celý život. V jeho pocitoch bude prevládať menejcennosť, pretože si bude myslieť že v niečom zlyhal, v niečom nie je dobrý, že sa jeho otec za neho dokonca hanbí.

Ak sú výchovné vzťahy medzi otcom dieťaťa narušené, výsledky výchovy sú narušené, spochybnené, naštrbené, nedostávajú spätnú väzbu. Veľmi ťažko sa nachádza cesta k vzájomnému odpusteniu a pochopeniu.

Ross Campbell vo svojej knihe opisuje výchovný vplyv otca – inštruktora amerického námorníctva – na svojich štyroch synov, ktorých sa rozhodol vychovávať ako svojich brancov. Žiadne miesto pre city, tvrdá disciplína, bezpodmienečná poslušnosť, žiadne oponovanie. Chcel z nich vychovať silných mužov, ako bol on sám. Campbell opisuje chlapcov, s ktorými sa neskôr stretol, ako extrémne precitlivých. Ich chovanie, reč a vzťah mali skôr dievčenský charakter. Chlapci, ktorí majú odmietavých, hrubých a bezcitných otcov sa väčšinou stávajú zženštilými. (Campbell, 1992, s. 69)

Synovia, ktorý neustále hľadajú odpoveď, prečo ich otec nemá rád môžu túto stratu kompenzovať v správaní sa. Budú sa snažiť byť dokonalí, aby dokázali svojmu otcovi, že sa mýlil. Môže sa to prejavíť vo výzore, v obliekaní, v štýle reči – v komunikácii s ostatnými. Ich výzor – zovňajšok bude bezchybný, slušný, čistý. Snažia sa posilňovať svoje telo aj ducha. Navštevujú posilňovňu, sú sústredení len na seba. Ale ani to nepomôže nadviazať s otcom zdravý vzťah. Už v detstve sa medzi nimi vybudovala hlboká priepasť nelásky, nepochopenia.

Ako uvádza Janoušková, podľa sociopsychologickej teórie môžu mať na homosexualitu vplyv psychické mechanizmy, ktoré tieto biologické činitele spúšťajú. Jedinci orientovaní homosexuálne si vybrali, alebo zvolili spôsob takejto existencie a to z dôvodu, aby sa vyhli prípadnej porážke spôsobenou osobami druhého pohlavia. Sú to prevažne osoby, u ktorých prevláda egoizmus, ctižiadosť, alebo u nich prevláda pocit menejcennosti.

Katedra sociální pedagogiky. [cit.13.03.2015] URL: <http://is.muni.cz/>

Podľa Allena, ako uvádza Janoušková, chlapec, ktorého otec v jeho rannom vývoji nebol prítomný – nie je v chlapcovom živote silnou osobnosťou, alebo si chlapca nevšima – chlapec si hľadá náhradu a môže si za vzor zvoliť svoju matku.

Ak chlapec cíti neprítomnosť otca, ktorý je zaneprázdnený – alebo od rodiny odíde – syn ostáva pod väčším vplyvom matky. Vývoj osobnosti syna môže byť poznačená, ani nie výchovou matky, pretože ženy – matky sa starajú o deti viac ako muži, trávajú s nimi viac času. Sú citlivejšie a vnímavejšie. Je to poslanie matky. Syn môže pociťovať nenávisť k otcovi, ktorý nie je prítomný v rodine. Môže to cítiť ako krivdu, zranenie, pocit ujmy vo svojom živote. Hlavne, keď vidí otcov v rodinách svojich spolužiakov. Počúva ich zážitky, prejavy radosti. Silná nenávisť môže potlačiť v synovi túžbu byť ako otec, odmietne muž-

ský vzor. Opovrhne ním. Bude chcieť byť ako jeho mama, ktorá mu dokáže dať všetko, čo mu nikdy nedal jeho otec (Rešetková, 2007).

Negatívny vzor otca s vážnymi chybami a prejavmi učí deti chaosu a neschopnosti usporiadať si hierarchiu životných hodnôt, nízkej úcte k sebe i k druhým, devaluje lásku a stáva sa brzdou pri následnom výbere partnera i výchove detí (Potočárová, 2001, s. 5).

Veľmi nebezpečná je pre chlapca rodina v ktorej prevláda násilie. Ak syn vidí a je prítomný pri domácom násilí. Zažíva strach, bolesť – hrôzu. Ak otec je dominantný – agresívny. Nemusí byť priamo alkoholik. Stáva sa, že otec je paranoidný, žiarlivý. Syn je často svedkom bitky, nadávok a urážok – to sú najčastejšie prejavy otca voči jeho matke. Kým je chlapec malý pociťuje strach, úzkosť, čo sa môže prejaviť aj na jeho zdravotnom stave, narúša sa citová adaptácia dieťaťa. Časté býva pomočovanie chlapcov (aj dievčat) v školskom veku. Dieťa žije v neistote a v strachu, v hanbe a p. To všetko sa prenáša do jeho podvedomia. Otec - synov vzor je dominantný, silný muž, ktorý si neváži ženu – jeho matku. Správa sa k nej neúctivo, brutálne. Syn sa počas vývoja môže začať stotažňovať s otcovým vzorom správania sa, pretože on nechce byť ako matka – nechce byť milý, pokorný, bytý. Nechce byť obeť. Chce byť radšej ako otec – silný, dominantný, nebojácny - agresívny. Tieto vzorce správania môže v budúcnosti prenášať aj do svojej budúcej rodiny.

3.2 Otec a výchovný vplyv na dcéru

Otec má aj vo výchove dcéry nezastupiteľnú a nikým nenahraditeľnú úlohu. To ako vníma dcéra vojho otca ovplyvní jej správanie v jej prejavoch, postojoch, názoroch na rodinu, partnerský vzťah, na úlohu manželky aj matky.

Výchovný vplyv na osobnosť dieťaťa podľa Piageta (in Pokorná, 2001, s. 24) kde tvrdí, že dieťa je vo svojom egocentrickom nazeraní na svet celkom závislé na pozitívnom prijatí svojho okolia, predovšetkým rodičov. Ak je dieťa dlhodobo frustrované neúspechmi vo svojom okolí - nedostáva sa mu náležitej pozitívnej reakcie – necíti lásku, radosť, porozumenie, pochopenie – necíti ju ani vo svojom okolí ani od svojich rodičov. Dieťa nechápe, nerozumie, necíti radosť a lásku od svojho otca, mamy. Prežíva smútok a bezmocnosť. Bezradnosť. Začína mať výčitky, nevie kde robí chybu, kde zlyhalo. Tam začne v dieťati

rásť pocit menejcennosti, stráca pocit vlastnej hodnoty, pri všetkých neúspechoch začne hľadať chybu v sebe.

Ak otec v rodine chýba, môže nastať v chovaní dievčaťa citové prázdno, ktoré matka nie vždy dokáže vyplniť. Môže sa to prejavovať v nerešpektovaní mužského pohlavia, rodina kde bol otec násilný zanecháva hlbokú stopu vo vývoji dcéry. Rozvod zanecháva zranenie dcére niekedy aj na celý život, môže sa stať, že manželka (matka) sa rozviedla, nemohla už znášať ponížovanie a násilné prejavy od manžela. Dcéra sa môže postaviť do určitej životnej ochrannej pozície a nechce rešpektovať ani matku, má strach, aby sa nestala obeťou. Začína byť dominantná voči svojej matke. Postupne prevezme v rodine rolu otca.

Nepotrebuje dcéra vo výchove viac matku, ako otca? Môžeme povedať, že dcéra si preberá určité normy správania a chovania od svojej matky. Žena matka, má väčšie porozumenie a pochopenie pre dcéru, vie predvídať jej potreby, pocity, sklamania. Ale otec je pre dcéru prvý muž u ktorého cíti istotu, otec prejavuje ako prvý človek iného pohlavia dcére rodičovskú lásku. Dcéra zakúša od svojho otca pocit bezpečia.

Ak sa dcéra pociťuje otcovu lásku, dozrieva v nej pravá ženskosť. Radosť zo ženskej role. Cíti uznanie a hrdosť svojho otca. Dané a prežitie poznanie naplňuje dcéru zdravým sebavedomím, dodáva jej pocit istoty. Nemá strach nadväzovať nové priateľstvá aj s iným pohlavím. Nemá dôvod pociťovať strach, nemá predsudky voči opačnému pohlaviu, pretože nič nenarušilo je zdravý duševný a osobnostný rast.

Otec, ktorý nedokáže dcére preukázať lásku a otcova výchova môže spočívať na zákazoch, trestoch, keď aj pochvala môže z otcových úst zaznievať ako výsmech. Dcéra sa môže začať snažiť vynikať vo všetkom, aby sa otec konečne dokázal prejavovať, aby získala otcovo uznanie – úprimnú a pravdivú pochvalu. Dcéra môže mať neustálu potrebu aj po otcovej smrti, preukazovať svoju smelosť, odvahu, bojovnosť. Môžeme povedať, že nikdy nebude spokojná s tým čo v živote dokázala. Môže mať celý život so sebou „ochranný štít“, nedokáže prekonať strach z odmietnutia.

Otec je významný v dcérinom živote aj ako vzor. Dcéra si všíma jeho postoje k životu, názory, prejavy. Dcéra si všíma vlastnosti svojho otca. Vie ako sa otec správa k mame,

k súrodencom. Pozná jeho hodnoty v živote. Tak isto vie a vidí ako sa otec správa k svojim rodičom, všima si jeho pracovné návyky. Stáva sa že dcéra si hľadá partnera, ktorý má podobné vlastnosti a hodnoty ako jej otec. Hľadá si partnera, ktorý splní jej predstavy o správnom mužovi, ktorého zažíva vo vzťahu so svojim otcom.

Ak dcéra v rodine zažila násilie, ktoré spôsobil jej otec, v jej vnútornom prežívaní bude nenávisť, zloba, ktorými sa bude snažiť zranenie čo nosí v sebe zakryť. Odzrkadlí sa to aj na vonkajšom prejave v jej konaní. Dcéra môže byť drzá, arogantná až drsná. Môže mať problém rešpektovať autoritu. V mužoch môže začať hľadať otca, ktorého v živote nemala, pretože nenaplnil voči nej a jej rodine otcovskú rolu. Tieto vzťahy nemusia byť vhodné, zvlášť ak dcéra hľadá vzťah u starších mužov.

Ďalším dôležitým poznatkom, ktorý odovzdáva dcére otec, je skúsenosť prejavit' sa ako žena. Tým, že dcéra je v zdravom vzťahu s otcom – vládne vo vzťahu aj zdravá rivalita. Dcéra si všima reakcie svojho otca, časom zistí ako sa má správať v rôznych situáciách, ktoré v rodine počas života prežíva. Ako otec reaguje, keď sa rozplače, keď je smutná..tak isto vie ako sa má správať k otcovi, keď príde unavený, keď je doma napätá atmosféra. Tým si utvrdzuje a posilňuje svoje ženské ja. Posilňuje si istotu pri svojich prejavoch s opačným pohlavím.

Dcéra pri otcovej nevšímavosti alebo nezájme o jej osobu pociťuje zranenie, ak otec nie je prítomný v rodine môže pociťovať povinnosť zastúpiť otca v rodine. Začne vzkonávať mužské práce, nedovolí a nechce prijať pomoc. Chce byť nezávislá , dokazuje samostatnosť a fakt, že nie je závislá na žiadnom mužovi. Muži v jej živote prestali byť dôležití, prestali byť vzorom.

Pri zdravom vzťahu otec a dcéra vie otec prejavit' dcére otcovskú lásku, uznanie. Vie je pochváliť za vykonanú prácu, za dobré známky v škole. To všetko dáva dcére pocit dôležitosti a hrdosti. Zdravého sebavedomia. Ak otec pochváli svoju dcéru, že sa pekne upravila, obliekla, že má pekný účes odrazí sa to vo vnútornom prežívaní dcéry, bude sebaistejšia, vyrovnanejšia, nebude mať potrebu meniť sa (Rešetková, 2007).

Zdravé sebavedomie, často chýba nielen deťom, ale aj dospelým. Dieťa si svoje sebavedomie môže začať budovať, posilňovať svojim zovňajškom. Nosenie nohavíc, chlapčenské účesy, alebo provokatívne správanie, ktoré nemusí byť za účelom upútať opačné pohlavie a vyhľadávať sex.

Otec je pre dcéru veľmi dôležitým vzorom aj pri hľadaní životného partnera. Podvedome hľadá vo svojom partnerovi otca. Môže to mať za následok, že si vyberie partnera s tými istými chybami, ktoré vnímala u svojho otca. Pomerne často sa stáva, že keď bol otec alkoholik, dcéra si vyberie muža, ktorý má sklony s nadmernému požívaníu alkoholu.

Muž aj žena vo svojej rodičovskej roli majú byť vzorom a ideálnym obrazom pre svoje deti. Majú byť ideálom svojich detí nielen počas dospievania, ale aj neskôr, keď ostanú deťom len v myšlienkach. Pretože keď ich vlasné deti začnú zastávať rolu muža a ženy budú všetky naučené prejavy lásky predávať ďalším generáciám.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 EMPIRICKÁ ČASŤ

V empirickej časti diplomovej práce sa venujeme základným postupom a metódam, na ktorých sme vystavali svoj výskum, pričom tu predstavíme aj našu výskumnú metódu, vyhodnotenie výsledkov výskumných otázok, spôsob zberu výskumných otázok, diskusiu a odporúčania pre prax.

Cieľ výskumu

Hlavným cieľom výskumu je zistiť, aký je pohľad dospelého jedinca na výchovný vplyv svojho otca v ich detstve.

Čiastkový cieľ výskumu je zistiť, ako výchovný vplyv otca ovplyvnil sociálne prejavy daného jedinca v dospelosti.

Výskumný problém

Na základe štúdia odbornej literatúry a spracovania teoretickej časti bol stanovený výskumný problém, ktorý znie: Aký je pohľad dospelého jedinca na výchovný vplyv svojho otca v detstve a jeho dôsledky na sociálne prejavy daného jedinca v dospelosti.

Za sociálne prejavy v dospelosti zaradíme : emocionálny prejav, intelektuálny vývin, sebavedomie, morálny vývin jedinca.

Na základe definovaného cieľa výskumu a výskumného problému sme stanovili 3 hypotézy, ktoré budeme skúmať pomocou odpovedí na otázky, získané z dotazníka. Využijeme teda dotazníkovú metódu. Hypotézy ďalej otestujeme pomocou testu dobrej zhody χ^2 - kvadrátu a overíme platnosť nulovej, alebo alternatívnej hypotézy podľa štatistickej významnosti.

Hypotézy

H1: Predpokladáme, že väčšina respondentov vyrastala skôr v kompletnej rodine, než neúplej.

H2: Predpokladáme, že podľa väčšiny respondentov mal otec kladný vplyv na ich morálny vývin.

H3: Predpokladáme, že väčšina respondentov by nechcela vychovávať svoje deti, ako ich otec.

Na základe výskumného problému a cieľa sme stanovili výskumné otázky:

- Vyrastali ste v kompletnej rodine?
- Pokiaľ ste vyrastali v kompletnej rodine, vidíte rozdiel medzi výchovou svojej matky a výchovou svojho otca?
- Pokiaľ ste vyrastali v nekompletnej rodine, myslíte si, že na Vás vplýva, že ste vyrastali bez jedného rodiča?
- Koľko času ste strávili s otcom ako dieťa?
- Koľko času trávite s otcom v dospelosti?
- Máte vo svojom otcovi oporu?
- Trestal Vás oprávnene otec za niečo?
- Odmenil Vás, alebo pochválil niekedy otec?
- Ovplyvňuje otec rodinnú atmosféru?
- Zaujímal sa otec o Vaše koničky, hobby?
- Berie otec do úvahy Váš názor?
- Mal otec vplyv na Váš morálny vývin?
- Mal otec vplyv na Váš intelektuálny vývin?
- Mal otec vplyv na Váš emočný vývin?
- Mal otec vplyv na Vaše sebavedomie v dospelosti?
- Chceli by ste vychovávať svoje deti rovnako ako Vás vychovával Váš otec?
- Považujete svojho otca za čestného človeka, ktorý si stojí za svojím slovom?
- Je pre Vás otec vzorom?
- Je Váš otec živiteľ rodiny?
- Ste v kontakte s otcom aj v súčasnosti?

- Aká je komunikácia medzi Vami a otcom v súčasnosti?
- Otec Vás viac povzbudzoval alebo kritizoval?
- Myslíte si, že chápe otec Vaše problémy?
- Myslíte si, že Váš vzťah s otcom z detstva má vplyv na Vaše priateľské alebo kamarátske kontakty v súčasnosti?
- Myslíte si, že ste pre otca dôležitou osobou?
- Zahŕňal Vás otec darčekom?
- Máte z otca strach?
- Je Váš otec priateľskej povahy?
- Pokiaľ by ste boli na mieste svojej matky, vybrali by ste si otca za svojho muža?
- Myslíte si, že ste mali šťastné detstvo?
- Akú jednu vetu z nasledujúcich vybraných by ste adresovali svojmu otcovi?

Metodológia a metódy výskumu

Pre výskumnú časť diplomovej práce sme si zvolili metódu kvantitatívneho výskumu, pričom tento výskum svoje zistenia uvádza v číselnej podobe a zisťuje množstvo, rozsah, frekvenciu javov, ich mieru a ďalej ich matematicky spracováva. Dotazník je spôsob písomného kladenia otázok a získavanie písomných odpovedí. Samotný dotazník je sústava dopredu pripravených a starostlivo formulovaných premyslených otázok, na ktoré respondent odpovedá písomne. Otázky v dotazníku sa môžu vzťahovať k vnútorným javom, ako aj k vonkajším javom. (Chráska, 2007)

Výskum bol uskutočnený medzi laickou verejnosťou. Zber dát sa uskutočnil v priebehu jedného týždňa v marci roku 2015 v Bratislave. Čo sa týka štruktúry dotazníka, v úvode je respondent zoznámený s jeho účelom a pokynmi, ako sa dotazník vyplňuje, následne je dotazník rozdelený do dvoch častí. V prvej časti dotazníka sa zisťujú základné údaje týkajúce sa osôb, ktoré sa dotazníka zúčastňujú. V druhej časti respondenti odpovedajú na

otázky, ktoré sa týkajú postoja v detstve a v dospelosti na prejavy výchovy ich otca a na ich sociálne prejavy.

Vybrané odpovede respondenti označili a použité otázky sú uzavreté. Výskumných otázok v dotazníku je 33. Jednotlivé položky dotazníka sa prezentujú zrozumiteľnou formou a nie sú príliš obsiahle. Nakoľko ide o kvantitatívne riešenie, tak pri hodnotení otázok sa postupovalo tak, že sa odpovede všetkých respondentov zlúčili a vypočítalo sa, koľko percent opýtaných sa vyjadrilo na konkrétnu výskumnú otázku.

Výskumný súbor tvorila laická verejnosť a nakoľko nejde o reprezentatívnu vzorku, výsledky výskumu sa nedajú zovšeobecňovať.

Charakteristika výskumnej vzorky

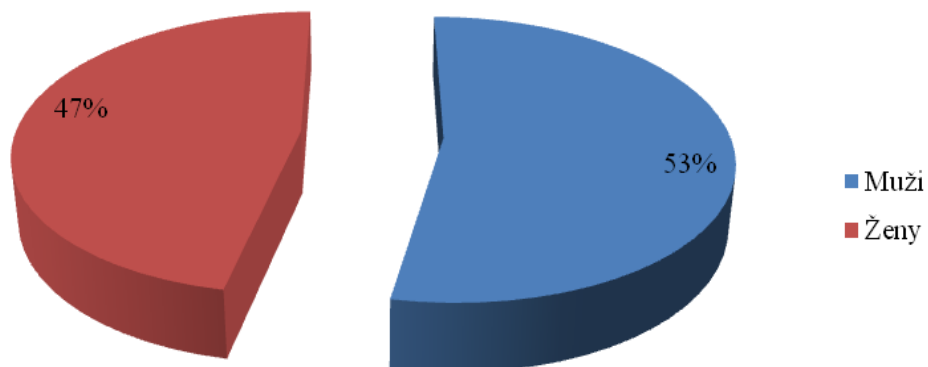
Ako výskumná vzorka bola zvolená laická verejnosť v Bratislave. Dotazníky boli rozdávané náhodným okoloidúcim na ulici. Celkovo bolo oslovených 300 respondentov počas jedného týždňa v marci. Nakoľko sme niekedy rozdali väčšie množstvo dotazníkov, niekedy sme si nevšimli či sa nám vrátil ten istý počet dotazníkov, ako bol rozdáný. Pri konečnom spočítaní dotazníkov sme zistili, že 46 dotazníkov sa nevrátilo vôbec. Pre neúplnosť údajov bolo vyradených 10 dotazníkov, čiže celkovo k spracovaniu údajov bolo použitých 244 dotazníkov. 20 dotazníkov sa nám vrátilo s tým, že respondenti vyrastali iba s mamou, čiže na otázky ohľadne otca nemôžu odpovedať. Takže výskumnú vzorku tvorilo 224 respondentov (100%). Tak ako sme očakávali, niektorí respondenti sa nechceli zúčastniť výskumu, ich pranie bolo rešpektované a taktiež bolo rešpektované aj súkromie respondentov a ich údaje boli použité čisto k výskumným účelom.

4.1 Výsledky výskumu

Uvádzame výsledky spracované na základe dát získaných z uvedeného dotazníka. Výsledky uvádzame v absolútnych číslach a v percentách. Pri vyhodnocovaní konkrétnych dotazníkových otázok sme použili grafy.

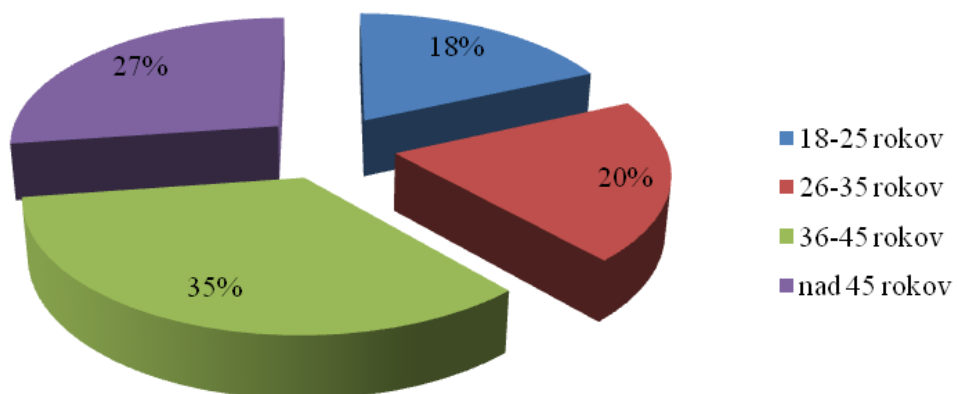
Graf 1 - pohlavie

Graf 1 Pohlavie

Z celkového počtu 224 (100%) respondentov je 119 (53%) mužov a 105 (47%) žien.

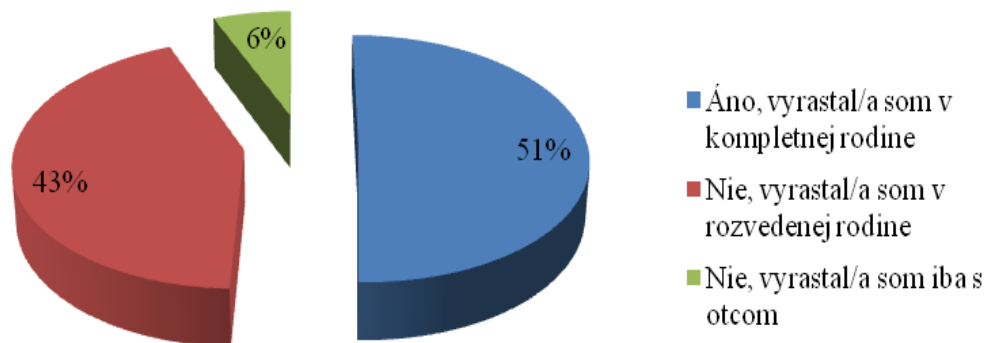
Graf 2-vek respondentov

Graf 2 Vek respondentov

Z celkového počtu 224 (100%) respondentov bolo vo veku 18-25 rokov 41 (18%) respondentov. 45 (20%) respondentov bolo vo veku 26-35 rokov. Vo vekovom rozmedzí 36-45 rokov bolo 77 (35%) respondentov. 61 (27%) respondentov bolo vo veku nad 45 rokov.

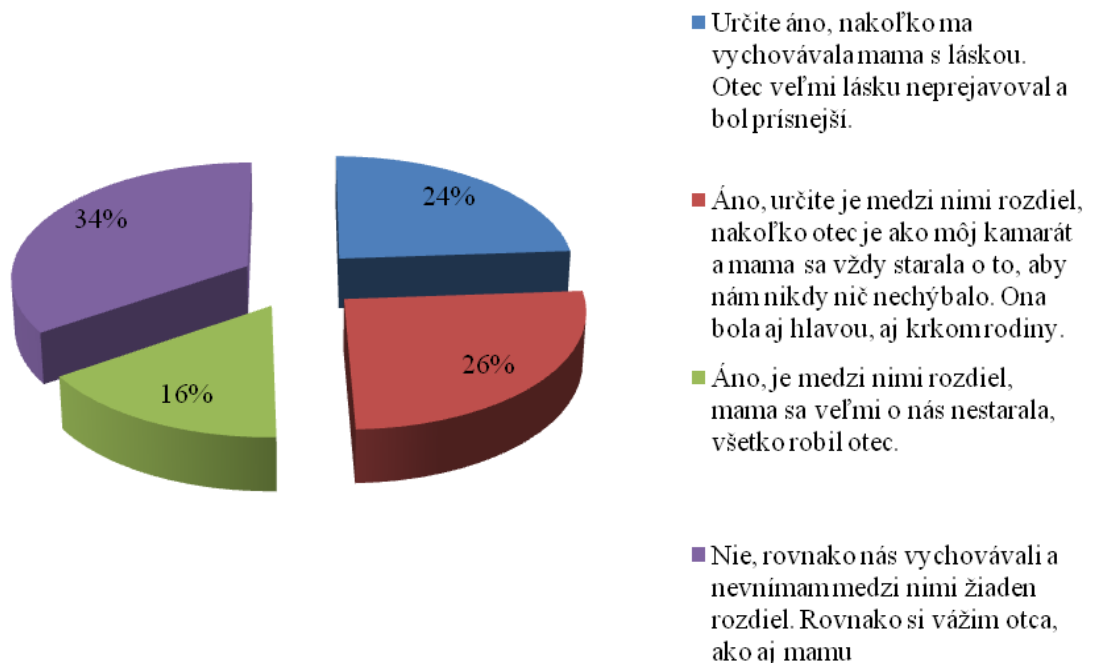
Graf 3 - štruktúra rodiny

Graf 3 Štruktúra rodiny

Z nášho grafu je zrejmé, že z celkového počtu 224 (100%) respondentov vyrastala väčšina respondentov v kompletnej rodine a to až 113 (51%) respondentov. 97 (43%) respondentov vyrastalo v rozvedenej rodine. Iba s otcom vyrastalo 14 (6%) respondentov. Respondenti, ktorí vyrastali iba s mamou, sa dotazníka nezúčastnili.

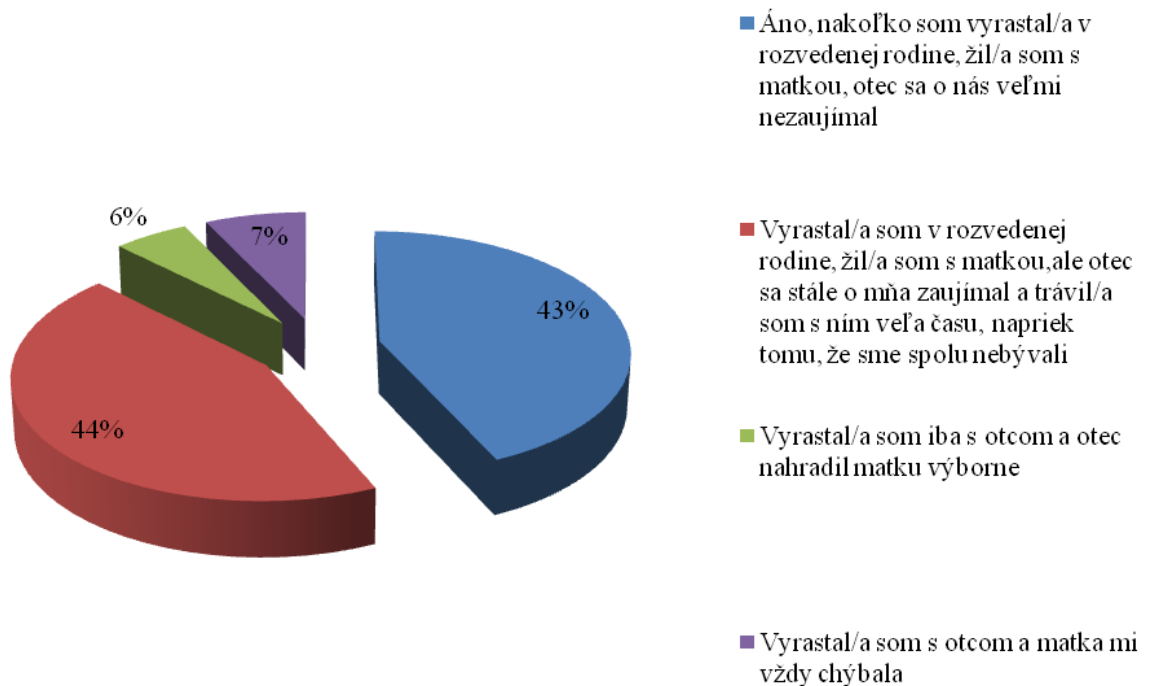
Graf 4 - rozdiel medzi výchovou otca a matky v kompletnej rodine

Graf 4 Rozdiel medzi výchovou otca a matky v kompletnej rodine

Z celkového počtu 113 (100%) respondentov, ktorí vyrastali v kompletnej rodine, 27 (24%) respondentov vníma rozdiel medzi rodičmi, nakoľko ich vychovávala mama s láskou a otec veľmi tú lásku neprejavoval a bol prísnejší. 29 (26%) respondentov taktiež vníma rozdiel medzi rodičmi, ale skôr v tom, že s nimi bol otec v kamarátskom vzťahu a mama bola tým krkom a hlavou rodiny. 18 (16%) respondentov takisto vníma rozdiel medzi rodičmi, ale v tom, že sa o nich veľmi mama nestarala a o všetko sa staral otec. 39 (34%) respondentov uviedlo, že nevidí rozdiel medzi rodičmi, nakoľko ich rovnako vychovávali s láskou a takisto si rovnako vážia otca, ako aj mamu.

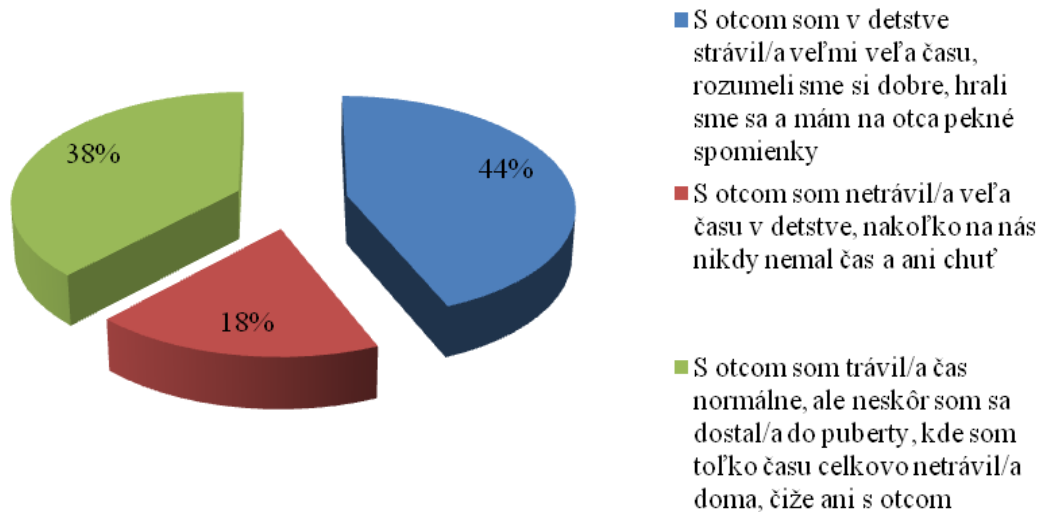
Graf 5 - detstvo a dospievanie v nekompletnej rodine

Graf 5 Detstvo a dospievanie v nekompletnej rodine

Z celkového počtu 111 (100%) respondentov, ktorí vyrastali v nekompletnej rodine, tak na 48 (43%) respondentov vplýva to, že vyrastali v nekompletnej rodine, nakoľko žili iba s matkou a otec sa veľmi o nich nezaujímal. 49 (44%) respondentov sa vyjadrilo, že vyrastali v nekompletnej rodine, nakoľko žili iba s matkou, no otec s nimi trávil dosť času, aj keď spolu nebývali. 6 (6%) respondentov síce vyrastali iba s otcom, no otec im nahradil matku výborne. 8 (7%) respondentov vyrastalo iba s otcom a matka im vždy chýbala.

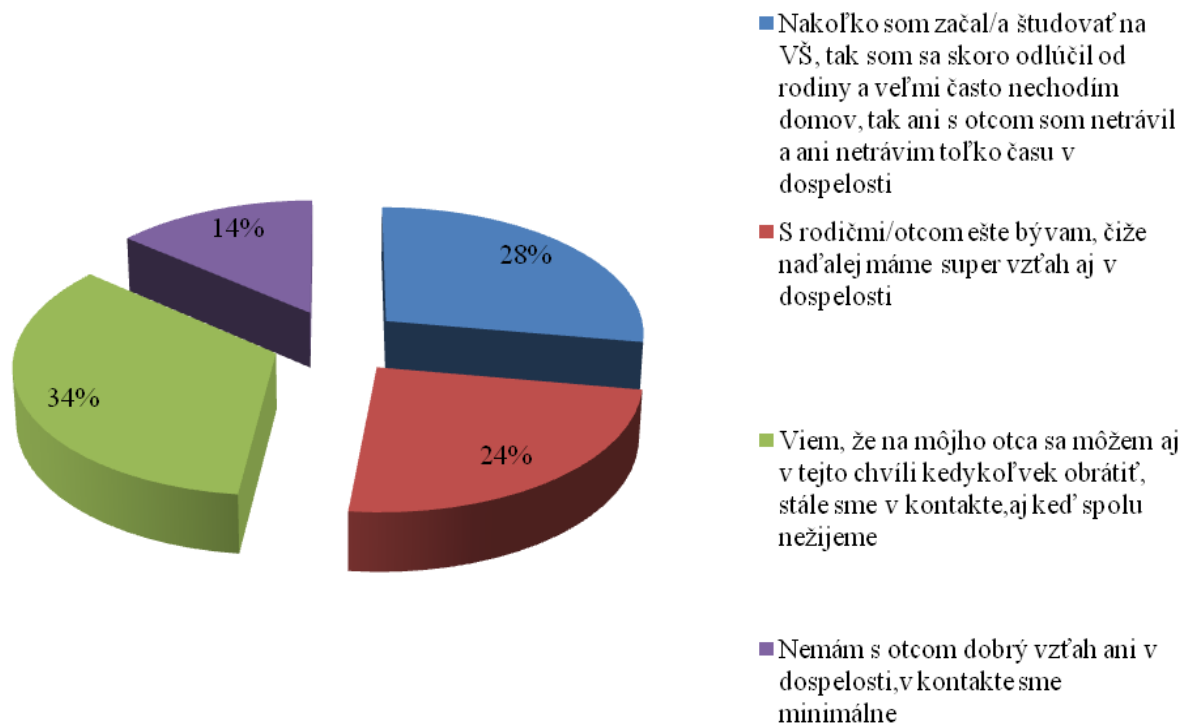
Graf 6 - trávenie času s otcom v detstve

Graf 6 Trávenie času s otcom v detstve

Z tohto grafu je nám zrejmé, že z celkového počtu 224 (100%) respondentov 98 (44%) respondentov strávil s otcom veľmi veľa času v detstve, rozumeli si a majú na otca pekné spomienky. 41 (18%) respondentov v detstve s otcom netrúvilo veľa času, nakoľko na nich nikdy nemal čas a ani chuť. 85 (38%) respondentov trúvilo čas s otcom normálne v detstve, ale neskôr sa dostali do puberty a už celkovo netrúvili čas doma, čiže ani s otcom.

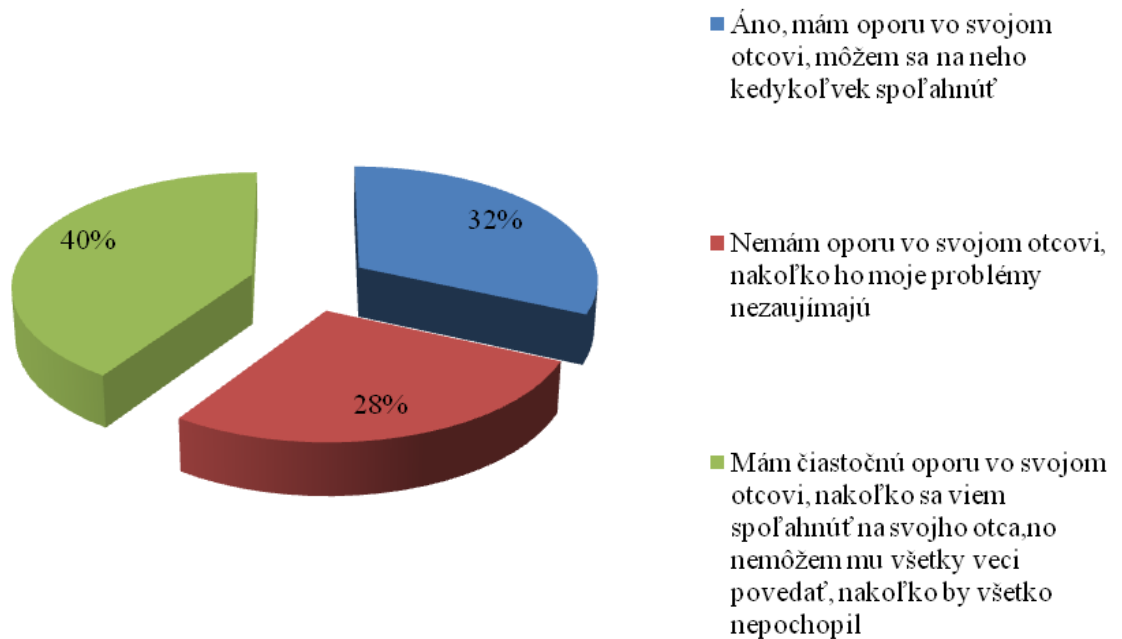
Graf 7 - trávenie času s otcom v dospelosti

Graf 7 Trávenie času s otcom v dospelosti

Z celkového počtu 224 (100%) respondentov, 62 (28%) respondentov odpovedalo, že z dôvodu štúdia VŠ sa skoro odlúčili od rodiny a ani často nechodia domov, čiže ani veľa času netrávia doma a ani s otcom. 54 (24%) respondentov s otcom ešte býva, čiže má s ním dobrý vzťah aj v dospelosti. 77 (34%) respondentov vie, že sa na svojho otca môžu kedykoľvek obrátiť a sú stále v kontakte, aj keď spolu nežijú. 31 (14%) respondentov nemá dobrý vzťah s otcom ani v dospelosti, v kontakte sú minimálne.

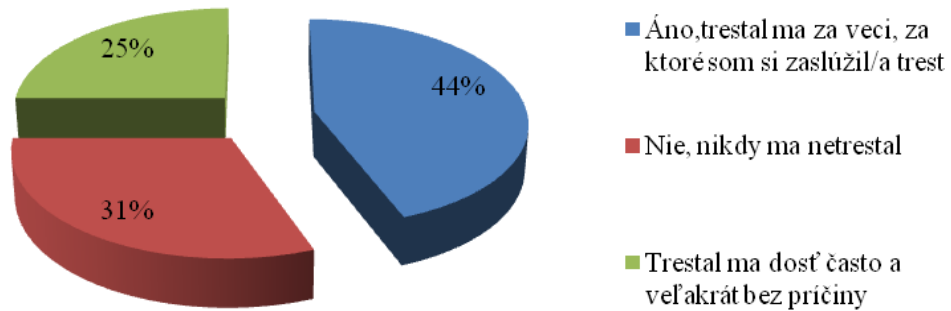
Graf 8 - opora v otcovi

Graf 8 Opora v otcovi

Z celkového počtu 224 (100%) respondentov má 71 (32%) respondentov oporu vo svojom otcovi, nakoľko sa môžu na neho kedykoľvek spoľahnúť. 62 (28%) respondentov nemá vo svojom otcovi oporu, nakoľko ich otca ich problémy nezaujímajú. 91 (40%) respondentov má čiastočnú oporu vo svojom otcovi, nakoľko sa vedia spoľahnúť na svojho otca, no nemôžu mu všetky veci povedať, nakoľko by to ich otec nepochopil.

Graf 9 - trestanie

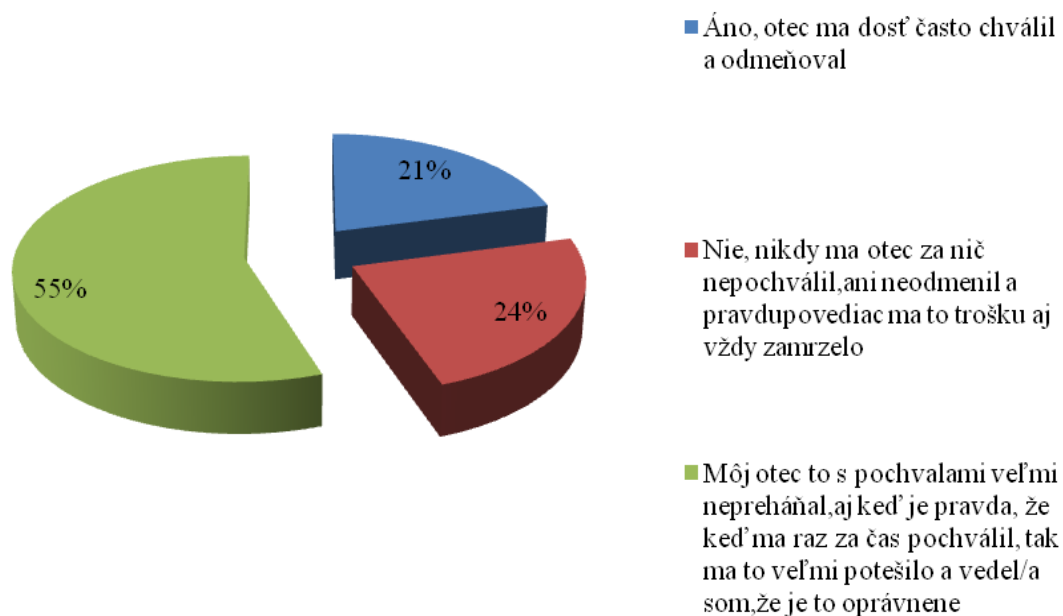

Graf 9 Trestanie

Z celkového počtu 224 (100%) respondentov, 99 (44%) respondentov odpovedalo, že ich otec trestal, ale iba za tie veci, za ktoré si zaslúžili trest. 69 (31%) respondentov otec nikdy netrestal. 56 (25%) respondentov otec trestal veľakrát a bez príčiny.

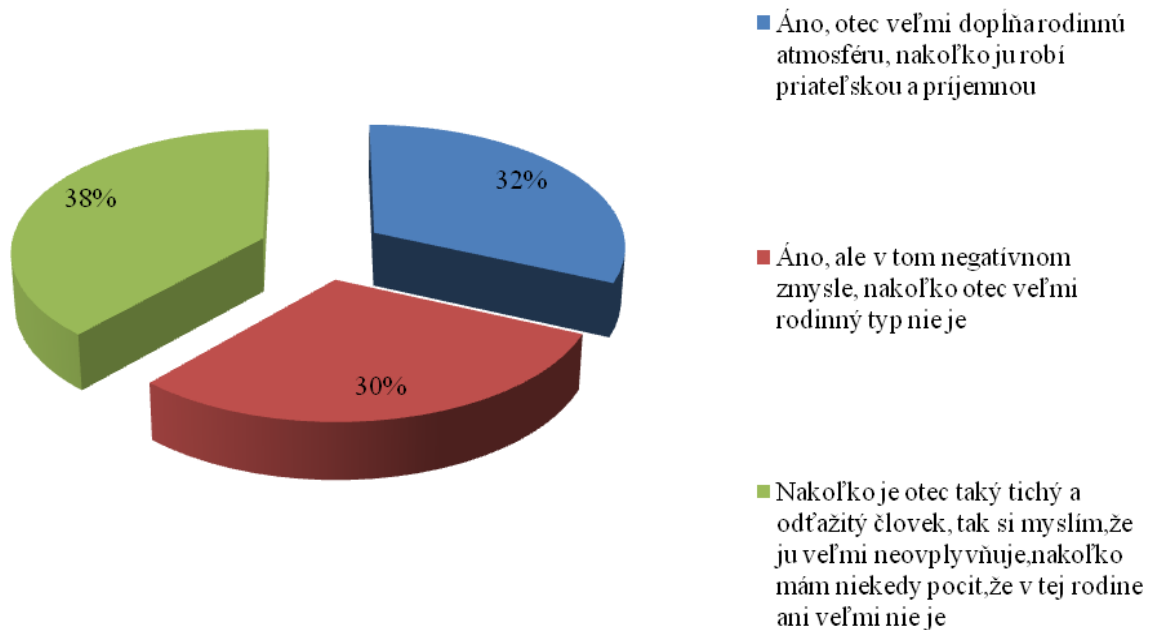
Graf 10 - pochvala

Graf 10 Pochvala

Z celkového počtu 224 (100%) respondentov, otec 47 (21%) respondentov ich často chválil a odmeňoval. Otec 53 (24%) respondentov ich za nič nikdy neodmenil, nepochválil a dost' ich to aj zamrzelo. 124 (55%) respondentov odpovedalo, že ich otec to veľmi s pochvalami síce nepreháňal, no raz za čas ich pochválil a to oprávnene.

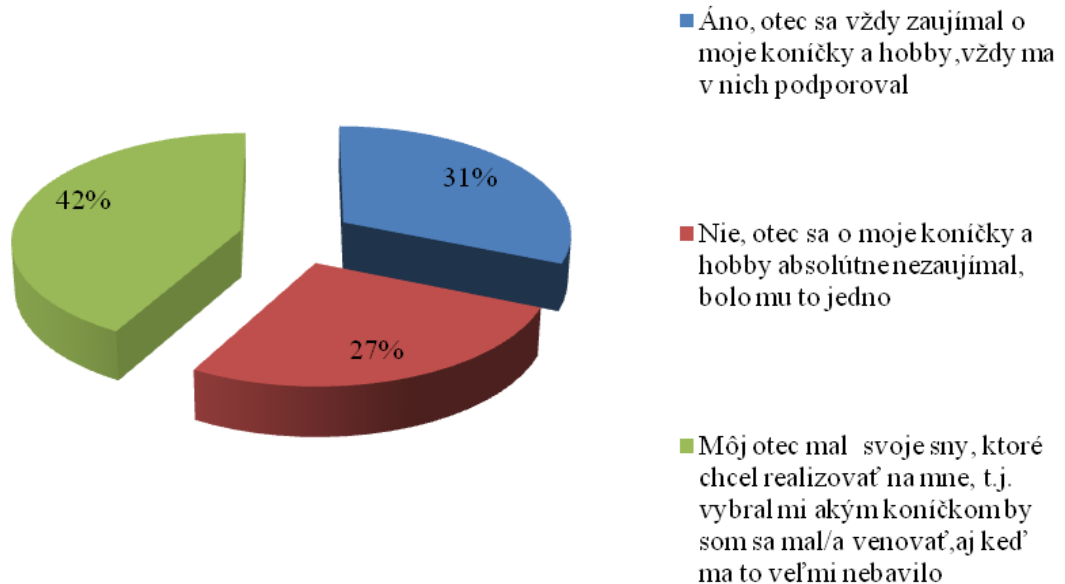
Graf 11- rodinná atmosféra

Graf 11 Rodinná atmosféra

Z celkového počtu 224 (100%) respondentov, tak podľa 71 (32%) respondentov ich otec veľmi dopĺňa rodinnú atmosféru, nakoľko ju robí priateľskou a príjemnou. Podľa 67 (30%) respondentov ich otec ovplyvňuje rodinnú atmosféru v negatívnom zmysle. Otec 86 (38%) respondentov veľmi neovplyvňuje rodinnú atmosféru, nakoľko je skôr tichý a odťažitý typ človeka a respondenti majú pocit, že v rodine ani veľmi nie je.

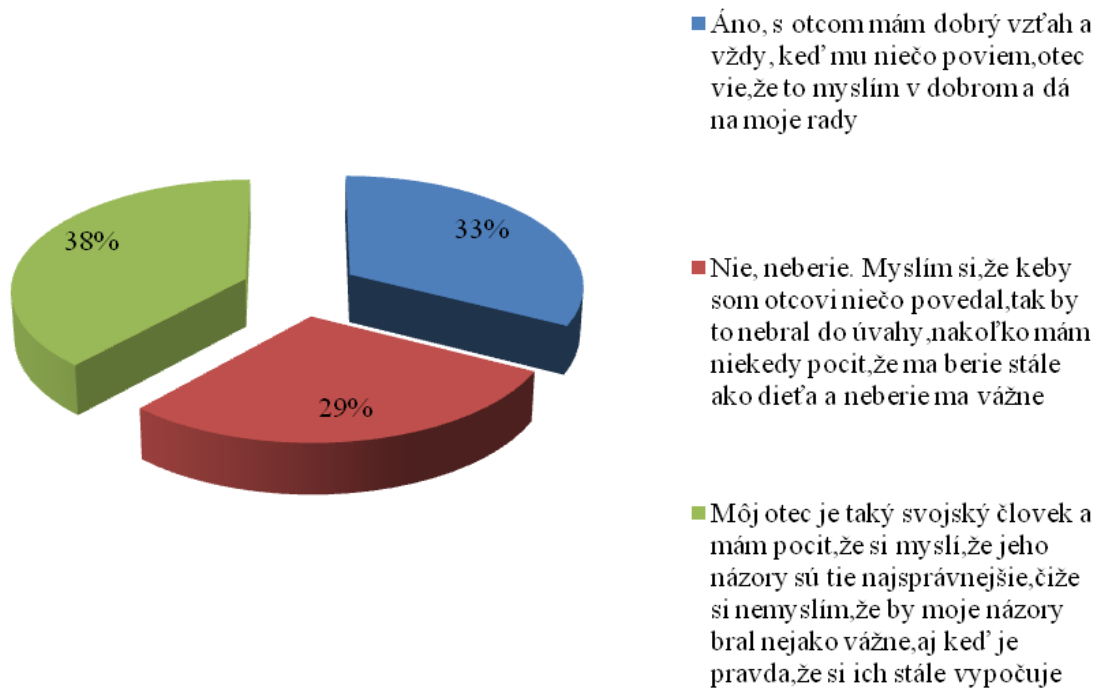
Graf 12 - záujmy, hobby

Graf 12 Záujmy, hobby

Z celkového počtu 224 (100%) respondentov, tak 70 (31%) respondentov odpovedalo na otázku v dotazníku, že sa ich otec zaujímal o ich koníčky a hobby, pričom ich v nich aj podporoval. Podľa 60 (27%) respondentov ich otec sa o ich koníčky nikdy nezaujímal, nakoľko mu to bolo jedno. 94 (42%) respondentov si myslí, že ich otec mal svoje sny, ktoré chcel na nich realizovať tým spôsobom, že im vybral koníček, ktorému sa mali venovať, aj keď ich to nebavilo.

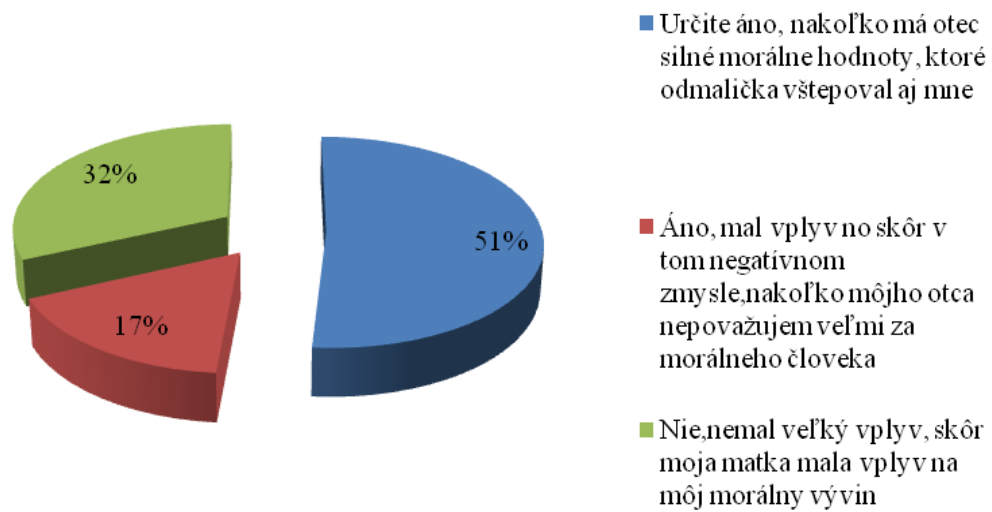
Graf 13 - názor

Graf 13 Názor

Z celkového počtu 224 (100%) respondentov, tak 73 (33%) respondentov má s otcom dobrý vzťah a vždy, keď mu niečo povedia, tak ich otec vie, že to myslia v dobrom a dá na ich rady. Podľa 65 (29%) respondentov ich otec neberie do úvahy ich názor a myslia si, že keby otcovi niečo povedali, tak by to nebral do úvahy, nakoľko majú pocit, že ich stále berie ako dieťa a neberie ich vážne. 86 (38%) respondentov tvrdí, že ich otec je svojský človek a majú pocit, že si myslia, že jeho názory sú tie najsprávnejšie a nemyslia si, že by ich názory bral do úvahy, aj keď si ich vypočuje.

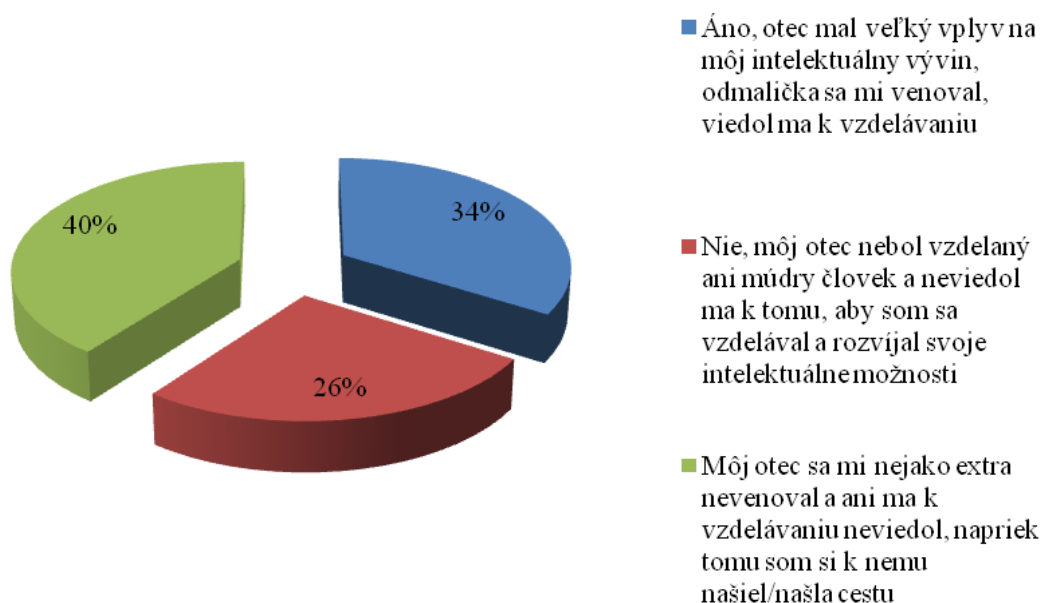
Graf 14 - morálny vývin

Graf 14 Morálny vývin

Z celkového počtu 224 (100%) respondentov odpovedalo 115 (51%) respondentov, že ich otec mal silné morálne hodnoty, ktoré aj im vstúpoval od malička. Podľa 38 (17%) respondentov ich otec ovplyvnil ich morálny vývin skôr v negatívnom zmysle, nakoľko ho veľmi nepovažujú za morálneho človeka. Podľa 71 (32%) respondentov ich otec nemal na ich morálny vývin veľký vplyv, skôr ich matka.

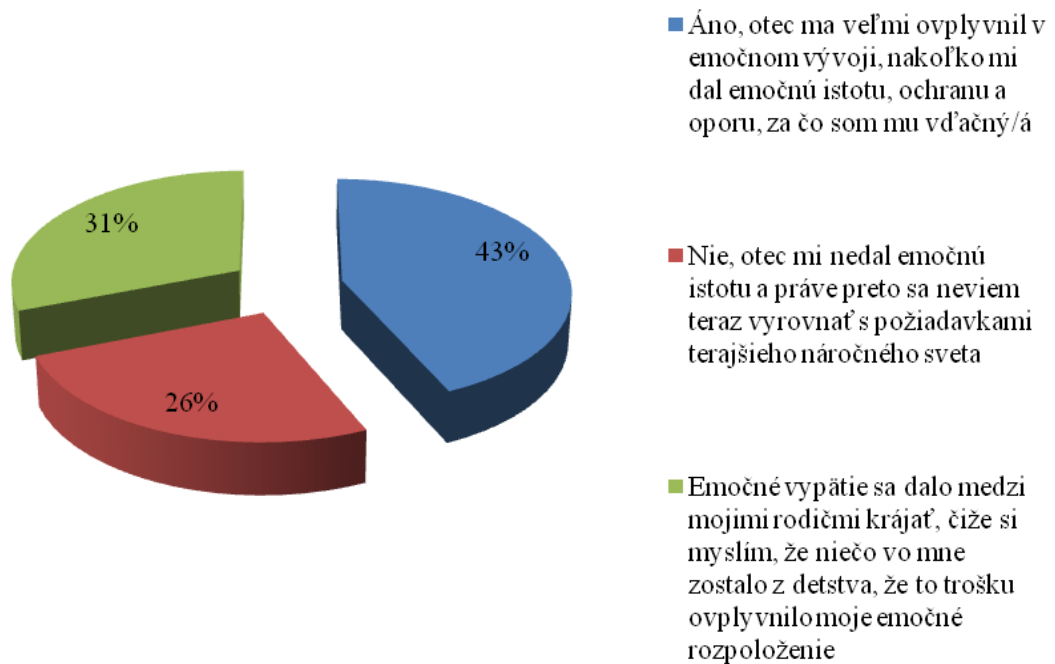
Graf 15 - intelektuálny vývin

Graf 15 Intelektuálny vývin

Z celkového počtu 224 (100%) respondentov, tak podľa 76 (100%) respondentov mal ich otec veľký vplyv na ich intelektuálny vývin, taktiež sa im venoval a viedol ich k vzdelávaniu. Otec 59 (26%) respondentov nebol múdry ani vzdelaný človek, ktorý ich nevedol k tomu, aby sa vzdelávali a rozvíjali ich intelektuálne možnosti. Napriek tomu, že sa 89 (40%) respondentom ich otec veľmi nevenoval a nevedol ich k vzdelávaniu, tak si našli k tomu cestu.

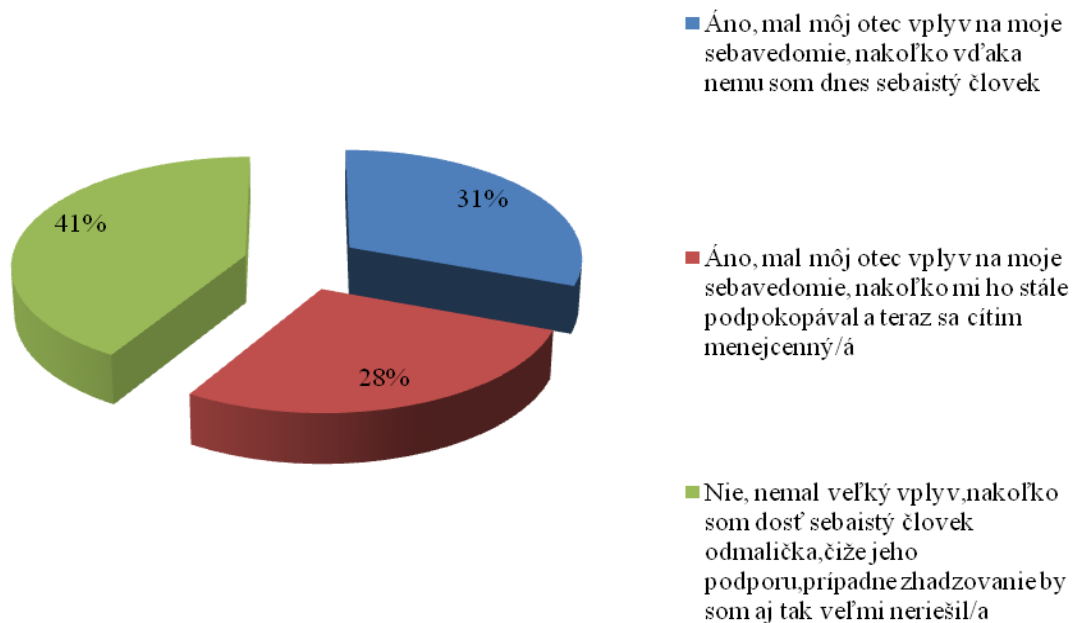
Graf 16 - emočný vývin

Graf 16 Emočný vývin

Z celkového počtu 224 (100%) respondentov, tak 97 (43%) respondentov ich otec veľmi ovplyvnil v emočnom vývoji, nakoľko im dal emočnú istotu, ochranu a oporu, za čo sú mu vďační. Podľa 58 (26%) respondentov im otec nedal emočnú istotu a práve preto majú teraz problém vyrovnáť sa s požiadavkami terajšieho náročného sveta. 69 (31%) respondentov tvrdí, že sa emočné vypätie dalo medzi ich rodičmi krájať, čiže si myslia, že niečo v nich zostalo z detstva, že to trochu ovplyvnilo ich emočné rozpoloženie.

Graf 17 - sebavedomie

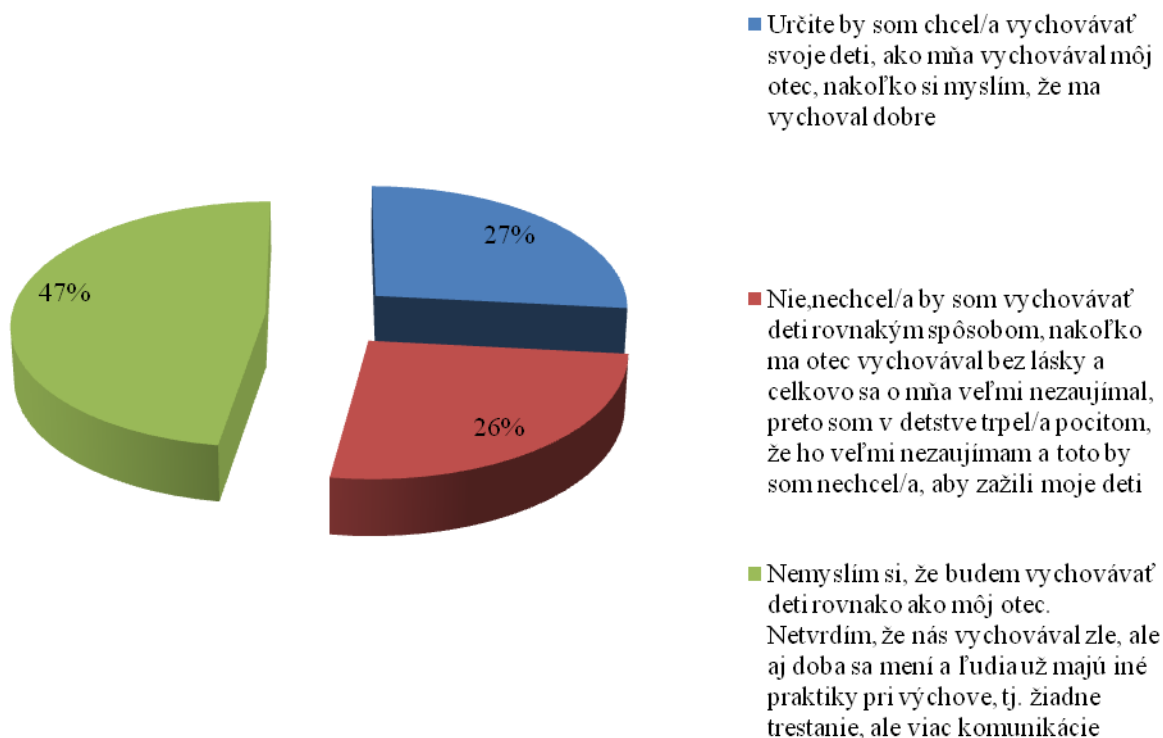

Graf 17 Sebavedomie

Z celkového počtu 224 (100%) respondentov, podľa 75 (31%) respondentov mal ich otec vplyv na ich sebavedomie, nakoľko vďaka nemu sú z nich sebaistí ľudia. 68 (28%) respondentov tvrdí, že ich otec mal vplyv na ich sebavedomie, nakoľko im ho neustále podkopával a teraz sa cítia byť menejcenní. Podľa 101 (41%) respondentov nemal na nich ich otec veľký vplyv, nakoľko boli sebaistí ľudia už od malička a prípadnú podporu alebo zhadzovanie by aj tak veľmi neriešili.

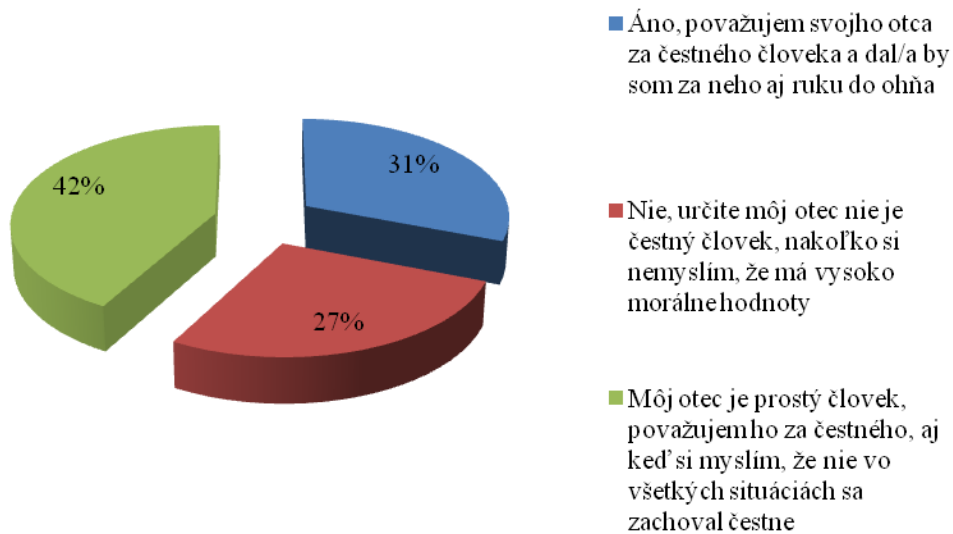
Graf 18 - rovnaká výchova ako výchova otcom

Graf 18 Rovnaká výchova ako výchova otcom

Na otázku v dotazníku, či by chceli respondenti vychovávať svoje deti rovnako ako ich otec, tak 61 (27%) respondentov by určite chcelo vychovávať svoje deti ako ich vychovával ich otec, nakoľko si myslia, že ich vychovával dobre. 59 (26%) respondentov by nechcelo vychovávať deti rovnakým spôsobom, nakoľko ich otec vychovával bez lásky a celkovo sa o nich nezaujímal a preto trpeli v detstve pocitom, že ho veľmi nezaujímajú a toto by nechceli, aby zažili ich deti. 109 (47%) respondentov si nemyslí, že bude vychovávať deti rovnako ako ich otec. Netvrdia, že ich vychovával zle, no doba sa zmenila a ľudia už majú iné praktiky pri výchove, napríklad žiadne trestanie, ale zato viac komunikácie.

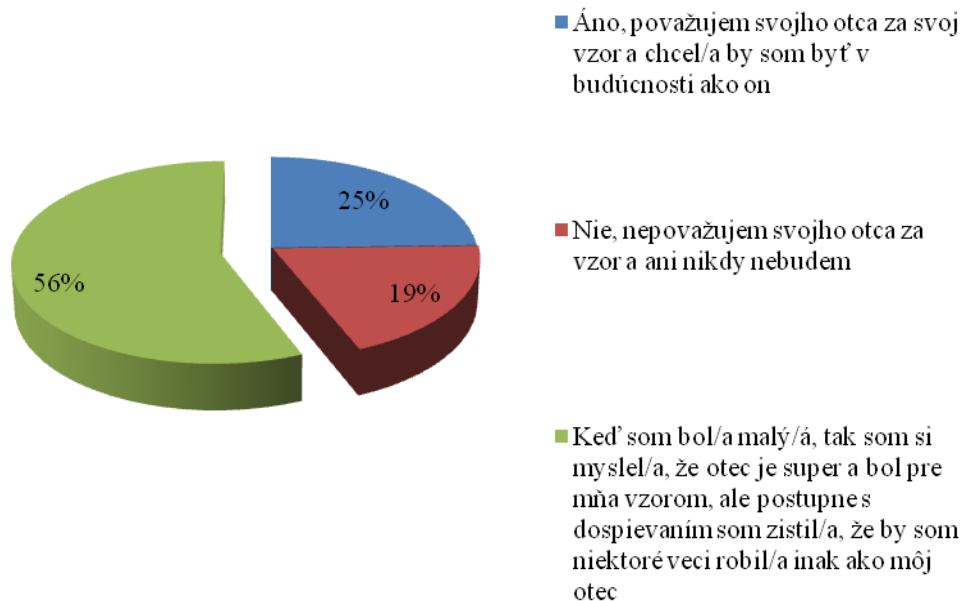
Graf 19 - otec ako čestný človek

Graf 19 Otec ako čestný človek

Z tohto grafu je zrejmé, že 69 (31%) respondentov považuje svojho otca za čestného človeka, za ktorého by dali aj „ruku do ohňa“. 61 (27%) respondentov nepovažuje svojho otca za čestného človeka, nakoľko si nemyslia, že ich otec má vysoko morálne hodnoty. 94 (42%) respondentov tvrdí, že ich otec je prostý a čestný človek, no myslia si aj, že nie vo všetkých situáciách sa zachoval čestne.

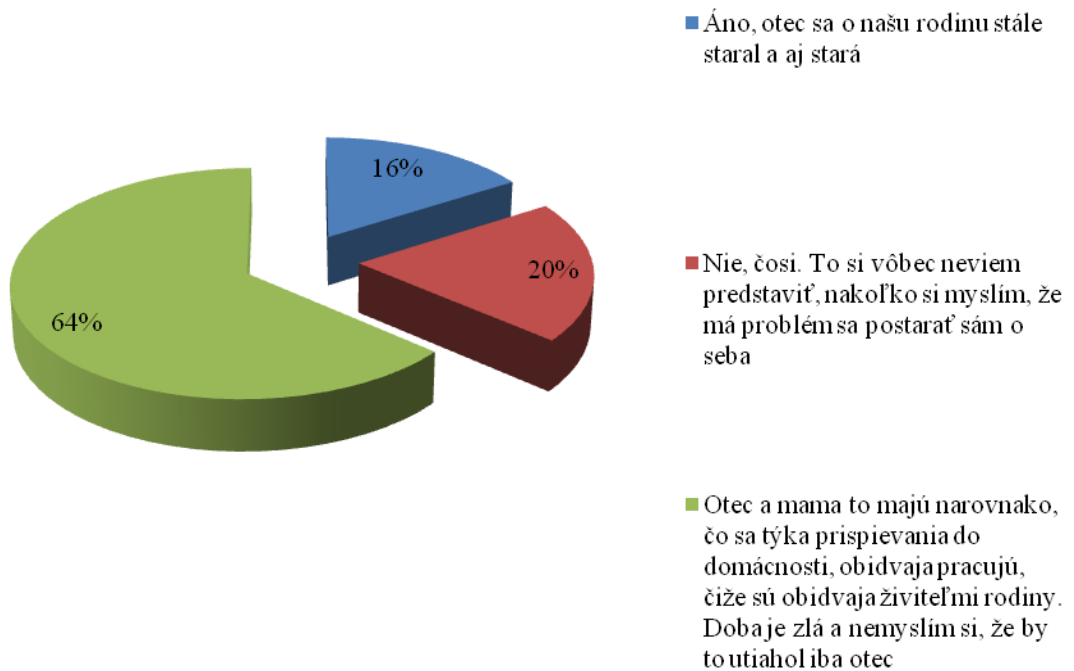
Graf 20 - otec ako vzor

Graf 20 Otec ako vzor

Na otázku v dotazníku, či respondenti považujú svojho otca za svoj vzor, tak 55 (25%) respondentov ho považuje za svoj vzor a chceli by byť v budúcnosti ako on. 43 (19%) respondentov nepovažuje svojho otca za vzor a ani nikdy nebude. Väčšina respondentov a to 126 (56%) respondentov v detstve považovali otca za super človeka a za ich vzor, no postupne s dospelosťou zistili, že by niektoré veci robili inak ako ich otec.

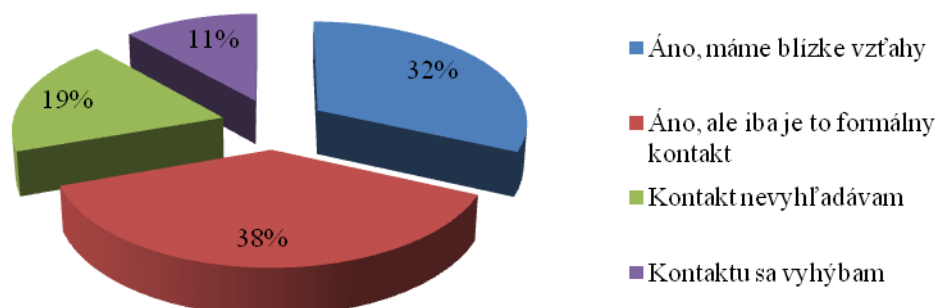
Graf 21 - otec ako živiteľ rodiny

Graf 21 Otec ako živiteľ rodiny

Z celkového počtu 224 (100%) respondentov, tak 36 (16%) respondentov potvrdilo, že živiteľom rodiny je otec, ktorý sa o rodinu aj stará. 45 (20%) respondentov tvrdí, že ich otec nie je živiteľom rodiny a má problém sa o seba aj sám postarať. Podľa 143 (64%) respondentov prispievajú otec a mama rovnako do domácnosti, nakoľko obidvaja pracujú, čiže sú obidvaja živiteľmi rodiny. Doba je zlá a nemyslia si, že by domácnosť utiahol sám otec.

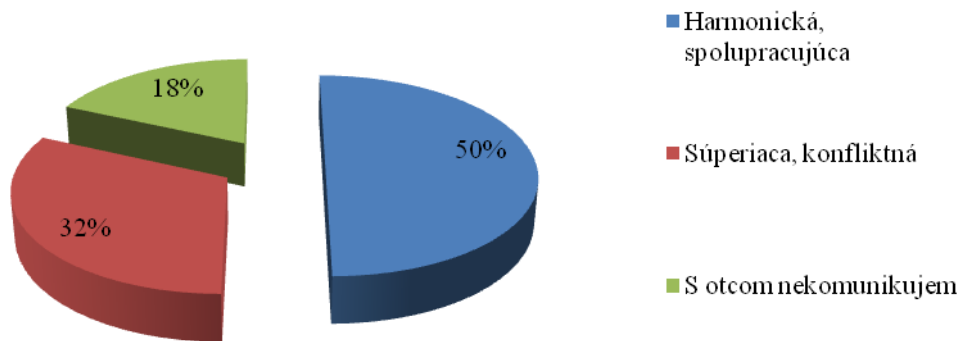
Graf 22 - kontakt s otcom v súčasnosti

Graf 22 Kontakt s otcom v súčasnosti

Na otázku v dotazníku, či sú respondenti v kontakte s otcom v súčasnosti, tak 71 (32%) respondentov má s otcom blízky vzťah. Formálny kontakt má 85 (38%) respondentov. 42 (19%) respondentov kontakt s otcom nevyhľadávajú. Kontakt s otcom sa vyhýba 26 (11%) respondentov.

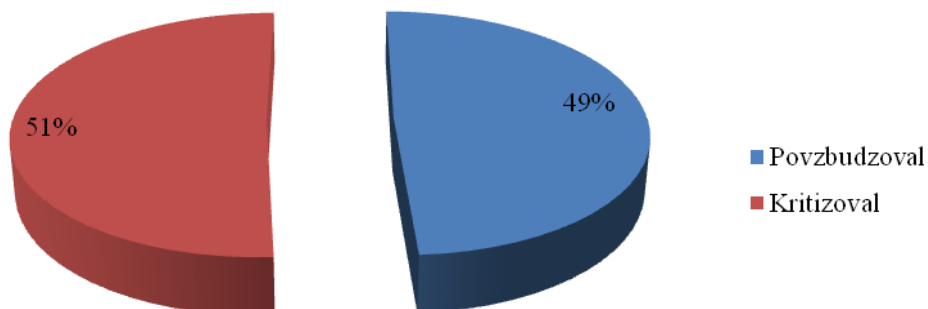
Graf 23 - komunikácia s otcom v súčasnosti

Graf 23 Komunikácia s otcom v súčasnosti

Na otázku v dotazníku, aká komunikácia je s otcom v súčasnosti, tak podľa väčšiny a to podľa 112 (50%) respondentov majú spolu s otcom harmonickú a spolupracujúcu komunikáciu. Súperiacu a konfliktnú komunikáciu má s otcom 71 (32%) respondentov. 41 (18%) respondentov s otcom nekomunikujú.

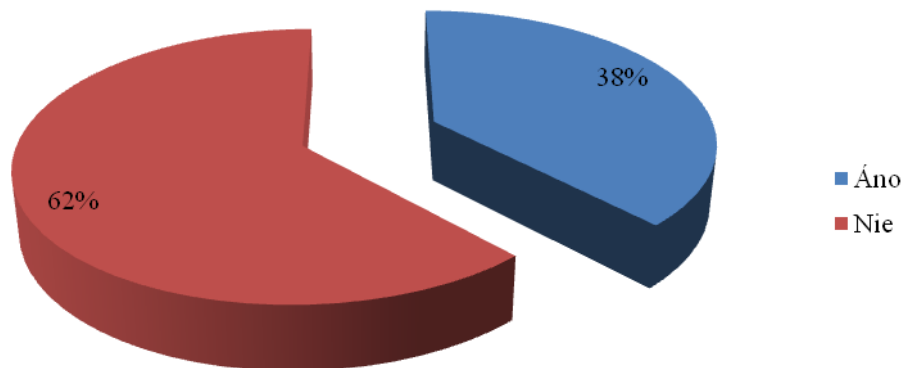
Graf 24 - povzbudenie alebo kritika

Graf 24 Povzbudenie alebo kritika

Na otázku v dotazníku, či respondentov otec skôr povzbudzoval ako kritizoval, tak 110 (49%) respondentov otec povzbudzoval a 114 (51%) respondentov viac otec kritizoval.

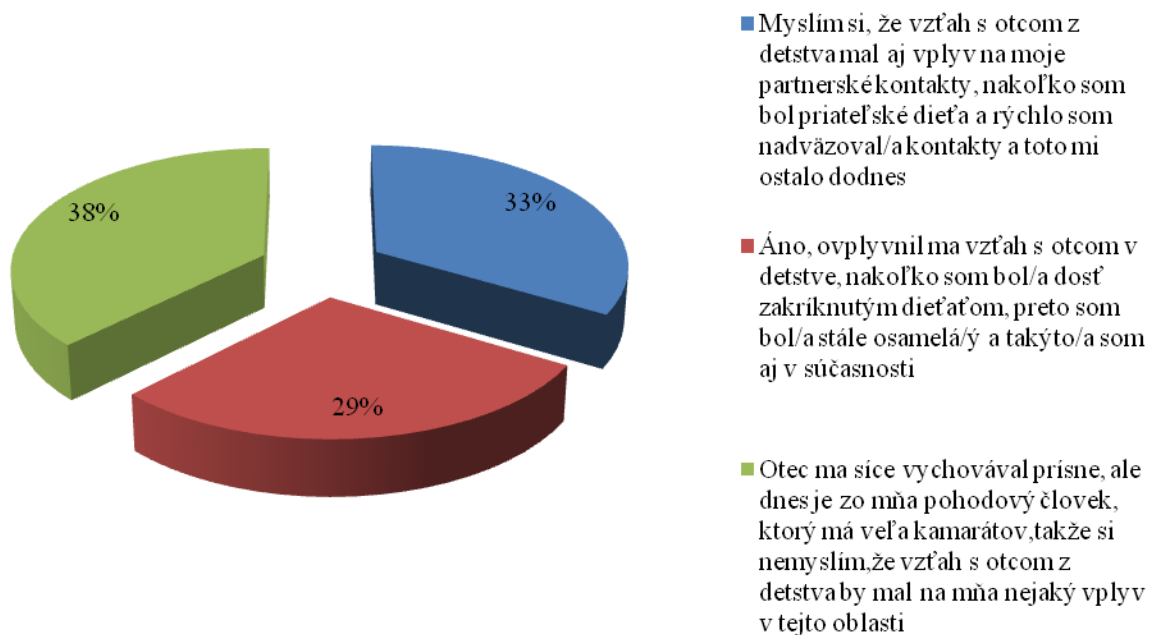
Graf 25 - chápanie problému

Graf 25 Chápanie problému

Z celkového počtu 224 (100%) respondentov sa na otázku v dotazníku, či otec chápe problémy respondentov, tak kladne odpovedalo 85 (38%) respondentov. Záporne odpovedalo 139 (62%) respondentov.

Graf 26 - vzťah s otcom a partnerský vzťah

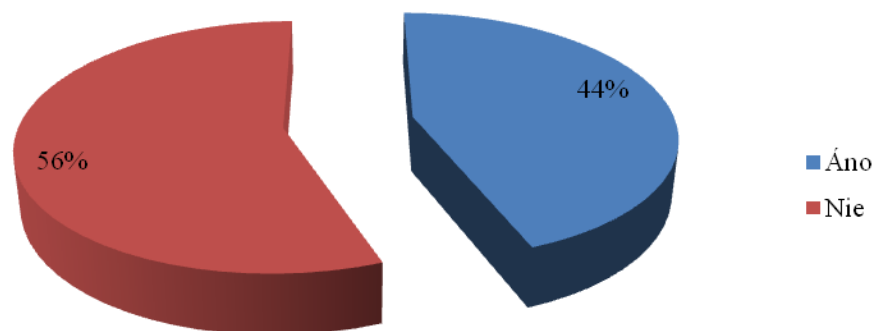

Graf 26 Vzťah s otcom a partnerský vzťah

Na otázku v dotazníku, či ovplyvnil vzťah s otcom z detstva súčasné partnerské a kamarátske vzťahy, tak 75 (33%) respondentov si myslí, že ich vzťah s otcom mal aj vplyv na ich partnerské vzťahy, nakoľko boli priateľské deti, ktoré rýchlo nadväzovali kontakty a toto im zostalo aj dodnes. Podľa 65 (29%) respondentov ovplyvnil ich vzťah s otcom v detstve, nakoľko boli dosť zakríknutými deťmi a preto boli stále osamelí a takíto sú aj v súčasnosti. Podľa 84 (38%) respondentov ich otec síce vychovával prísne, ale dnes sú z nich pohodoví ľudia, ktorí majú veľa kamarátov, takže si nemyslia, že vzťah s otcom z detstva by mal na nich nejaký vplyv v tejto oblasti.

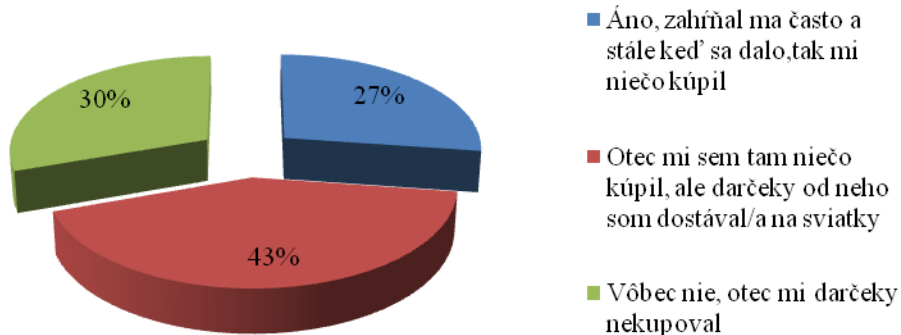
Graf 27 - byť důležitým pro svého otce

Graf 27 Byť důležitým pro svého otca

Z celkového počtu 224 (100%) respondentov si 99 (44%) respondentov myslí, že sú dôležitými osobami pre svojho otca. 125 (56%) respondentov si nemyslí, že sú dôležitými osobami v živote ich otca.

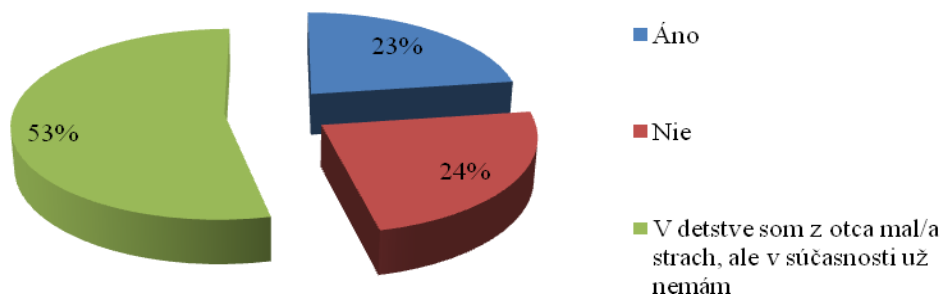
Graf 28 - darčeky

Graf 28 Darčeky

Na otázku v dotazníku, či respondentov zahňňal otec darčkami, tak 61 (27%) respondentov sa vyjadrilo, že ich otec ich zahňňal darčkami a stále im kúpil niečo, keď sa dalo. Podľa 95 (43%) respondentov im otec kúpil niečo na sviatky. 68 (30%) respondentov nedostali od otca darček, nakoľko im ho nekúpil.

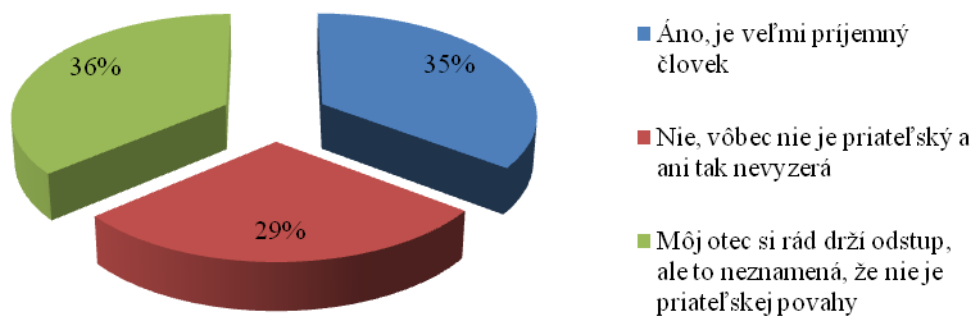
Graf 29 - strach z otca

Graf 29 Strach z otca

Z celkového počtu 224 (100%) respondentov má 51 (23%) respondentov strach z otca. 53 (24%) respondentov nemá strach zo svojho otca. 120 (53%) respondentov malo v detstve strach zo svojho otca, no v súčasnosti už ten strach nemajú.

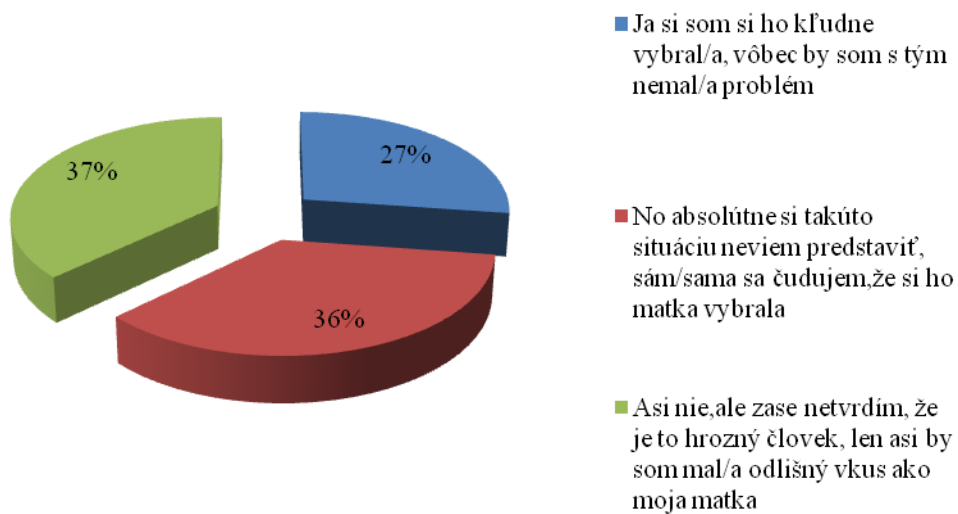
Graf 30 - priateľská povaha otca

Graf 30 Priateľská povaha otca

Na otázku v dotazníku, či má otec respondentov priateľskú povahu, tak kladne sa vyjadrilo 79 (35%) respondentov. Podľa 64 (29%) respondentov ich otec nie je priateľský a ani tak nevyzerá.

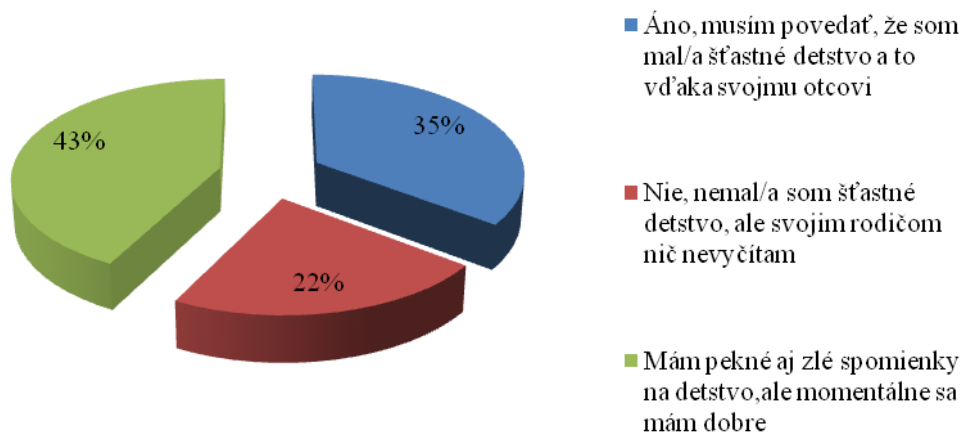
Graf 31 - otec ako manžel

Graf 31 Otec ako manžel

Na otázku v dotazníku, či v prípade, že by boli respondenti na mieste svojej matky, či by si vybrali otca za svojho muža, tak kladne sa vyjadrilo 61 (27%) respondentov v tom zmysle, že by s tým vôbec nemali problém. 80 (36%) respondentov by si takúto situáciu nevedelo predstaviť, nakoľko sa sami čudujú, že si otca matka sama vybrala. 83 (37%) respondentov by si otca za muža nevybralo, no netvrdia, že je to hrozný človek, no majú odlišný vkus od svojej matky.

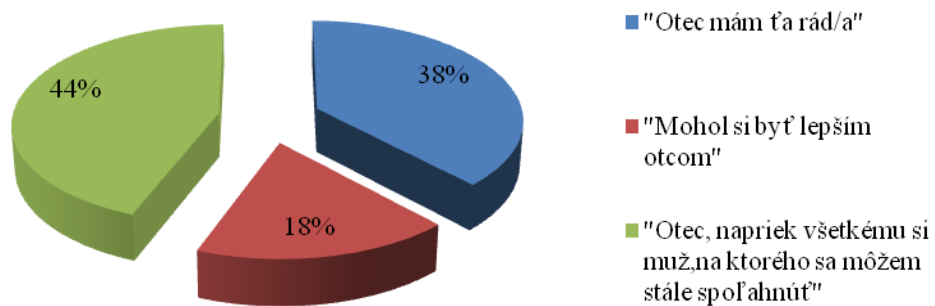
Graf 32 - šťastné detstvo

Graf 32 Šťastné detstvo

Z celkového počtu 224 (100%) respondentov malo 95 (43%) respondentov šťastné detstvo a aj vďaka svojmu otcovi. 50 (22%) respondentov nemalo šťastné detstvo, no napriek tomu svojim rodičom nič nevyčítajú. 79 (35%) respondentov má aj pekné aj zlé spomienky na detstvo, no momentálne sa majú dobre.

Graf 33 - veta pre otca

Graf 33: Veta pre otca

V závere dotazníka mali respondenti na výber z niekoľkých pár viet, ktorou by charakterizovali ich vzťah k otcovi. Vetu „Otec mám ťa rád/a“ si vybralo 85 (38%) respondentov. Vetu „Mohol si byť lepším otcom“ si vybralo 40 (18%) respondentov. Vetu „Otec, napriek všetkému si muž, na ktorého sa môžem stále spoľahnúť“ si vybralo 99 (44%) respondentov.

4.2 Vyhodnotenie cieľa výskumu

Hlavným cieľom výskumu je zistiť, aký je pohľad dospelého jedinca na výchovný vplyv svojho otca v ich detstve.

Čiastkový cieľ výskumu je zistiť, ako výchovný vplyv otca ovplyvnil sociálne prejavy daného jedinca v dospelosti.

Za sociálne prejavy v dospelosti – zaradím emocionálny prejav, intelektuálny vývin, seba-vedomie, morálny vývin...budem pracovať s otázkami, ktoré sú zaradené v dotazníku. Tie vyhodnotím pomocou testu dobré zhody χ^2 - kvadrát a overím platnosť nulovej, alebo alternatívnej hypotézy čiastkového cieľa výskumu podľa štatistickej významnosti.

H4: Predpokladáme, že výchovný vplyv otca ovplyvnil sociálne prejavy daného jedinca v dospelosti.

H0: Predpokladáme, že výchovný vplyv otca neovplyvnil sociálne prejavy daného jedinca v dospelosti.

HA: Predpokladáme, že výchovný vplyv otca ovplyvnil sociálne prejavy daného jedinca v dospelosti.

Tabuľka 1 Sociálne prejavy

Sociálne prejavy	P	O	P - O	(P - O) ²	$\frac{(P - O)^2}{O}$
Trávenie voľ.č.	98	80,20	17,8	316,84	3,95
Opora v otcovi	71	80,20	-9,2	84,64	1,05
Vedieť trestať	99	80,20	18,8	353,44	4,40
Pochvala	47	80,20	-33,2	1102,24	13,74
Rod. atmosféra	71	80,20	-9,2	84,64	1,05
Záujmy	70	80,20	-10,2	104,04	1,29
Názor	73	80,20	-7,2	51,84	0,64
Morálny vývin	115	80,20	34,8	1211,04	15,10
Intelek. vývin	76	80,20	-4,2	17,64	0,21
Emočný vývin	97	80,20	16,8	282,24	3,51
Sebavedomie	75	80,20	-5,2	27,04	0,33
Výchova po ot.	61	80,20	-19,2	368,64	4,59
Otec čestný čl.	69	80,20	-11,2	125,44	1,56
Otec ako vzor	55	80,20	-25,2	635,04	7,91
Kontakt v suč.	71	80,20	-9,2	84,64	1,05
Komunikácia	112	80,20	31,8	1011,24	12,60
Pochopenie	85	80,20	4,8	23,04	0,28
Prijatie otca	79	80,20	-1,2	1,44	0,017
Šťastné detstvo	95	80,20	14,8	219,04	2,73
Veta pre otca	85	80,20	4,8	23,04	0,28
	Σ 1604				Σ 76,28

Testové kritérium chí kvadrát: 76,28

Stupne voľnosti : 19

Hladina významnosti: 0,01

Kritická hodnota zo štatistickej tabuľky : 36,191

Medzi sociálnymi prejavmi daného jedinca v dospelosti je štatisticky významný rozdiel. Vypočítaná hodnota testového kritéria je väčšia než hodnota kritická, a preto odmietame nulovú hypotézu na hladine významnosti a prijímam alternatívnu hypotézu.

HA: Predpokladáme, že výchovný vplyv otca ovplyvnil sociálne prejavy daného jedinca v dospelosti.

Boli stanovené tri hypotézy, ktoré sa potvrdili.

H1: Predpokladáme, že väčšina respondentov vyrastala v kompletnej rodine. Z celkového počtu 224 (100%) respondentov vyrastala väčšina respondentov v kompletnej rodine a to až 113 (51%) respondentov. 97 (43%) respondentov vyrastalo v rozvedenej rodine. Iba s otcom vyrastalo 14 (6%) respondentov. Respondenti, ktorí vyrastali iba s mamou, sa dotazníka nezúčastnili.

H2: Predpokladáme, že podľa väčšiny respondentov mal otec kladný vplyv na morálny vývin dieťaťa. Z celkového počtu 224 (100%) respondentov odpovedalo 115 (51%) respondentov, že ich otec mal silné morálne hodnoty, ktoré aj im vstúpil od malička. Podľa 38 (17%) respondentov ich otec ovplyvnil ich morálny vývin skôr v negatívnom zmysle, nakoľko ho veľmi nepovažujú za morálneho človeka. Podľa 71 (32%) respondentov ich otec nemal na ich morálny vývin veľký vplyv, skôr ich matka.

H3: Predpokladáme, že väčšina respondentov by nechcela vychovávať svoje deti ako ich otec. Na otázku v dotazníku, či by chceli respondenti vychovávať svoje deti rovnako ako ich otec, tak 61 (27%) respondentov by určite chcelo vychovávať svoje deti ako ich vychovával ich otec, nakoľko si myslia, že ich vychovával dobre. 59 (26%) respondentov by nechcelo vychovávať deti rovnakým spôsobom, nakoľko ich otec vychovával bez lásky a celkovo sa o nich nezaujímal a preto trpeli v detstve pocitom, že ho veľmi nezaujímajú a respondenti nechceli, aby to zažili ich deti. 109 (47%) respondentov si nemyslí, že bude vychovávať deti rovnako ako ich otec. Netvrdia, že ich vychovával zle, no doba sa zmenila a ľudia už majú iné praktiky pri výchove, napríklad žiadne trestanie, ale zato viac komunikácie.

Zo zistení, ktoré vyplynuli z výskumnej časti diplomovej práce sme zistili, že sú muži ako otcovia pre psychosociálny vývoj dieťaťa dôležití. Majú vplyv na formovanie osobnosti a charakteru dieťaťa a na jeho neskorší úspech v medziľudských vzťahoch a profesionálnom uplatnení. Jeho neprítomnosť alebo jeho záporný prístup k dieťaťu vždy zanecháva negatívne stopy, ktoré si môže poniesť až do dospelosti. Otec v rodine, či už v kompletnej alebo v nekompletnej by mal viac klásť dôraz na preukázanie emócií a citov k dieťaťu, aj keď si možno bude myslieť, že je to ženské. Dieťa ako každé, potrebuje pohľadiť, pochváliť, povzbudiť, nakoľko ho tieto veci motivujú a potešia. Netreba dieťa vychovávať s kritizovaním alebo s ignorovaním potrieb dieťaťa, nakoľko, aj keď si to možno niektorí otcovia

nepripúšťajú, je to veľmi dôležité pre ďalší vývin detí. Taktiež je dôležité, aby sa otcovia o svoje deti zaujímali aj v dospelosti, aby im dali pocítiť, že sú pre nich dôležité osoby. Taktiež aj budúci partnerský život dieťaťa v dospelosti môže byť ovplyvnený aj určitými vzorcami správania, aké prechováva otec k matke, prípadne k ženám. Otcovia by mali ľúbiť svoje deti, mali by im byť kamarátmi, komunikovať s nimi, venovať sa im, tráviť s nimi čas, nakoľko by sa im to všetko vrátilo. Ak by deti mali pekné spomienky na otca a na detstvo s ním strávené, aj ten čas v dospelosti by radi trávili s otcom. Preto by možno nebolo toľko opustených starých ľudí, o ktorých sa nemá kto starať, nakoľko ich deti s nimi neudržiavajú kontakt.

4.3 Diskusia a odporúčania pre prax

Hlavným cieľom výskumu bolo zistiť, aký je pohľad dospelého jedinca na výchovný vplyv svojho otca v detstve a jeho dôsledky na sociálne prejavy daného jedinca v dospelosti. Výskum bol uskutočnený medzi laickou verejnosťou. Zber dát sa uskutočnil v priebehu jedného týždňa v marci roku 2015 v Bratislave.

Dotazníka sa zúčastnilo viac mužov ako žien a najviac respondentov bolo vo veku 36 - 45 rokov. Väčšina respondentov vyrastala v kompletnej rodine a tí uviedli, že nevidia rozdiel medzi rodičmi, nakoľko ich rovnako vychovávali s láskou a takisto si rovnako vážia otca, ako aj mamu. Tí respondenti, ktorí vyrastali v nekompletnej rodine, nakoľko žili iba s matkou, no otec s nimi trávil dosť času, aj keď spolu nebývali. Pozitívnym faktom je, že väčšina respondentov strávilo s otcom veľmi veľa času v detstve, rozumeli si a majú na otca pekné spomienky. Analýzou dotazníka sme zistili, že väčšina respondentov vie, že sa na svojho otca môžu kedykoľvek obrátiť a sú stále v kontakte, aj keď spolu nežijú. Taktiež je príjemným zistením, že väčšina respondentov má čiastočnú oporu vo svojom otcovi, nakoľko sa vedia spoľahnúť na svojho otca, no nemôžu mu všetky veci povedať, lebo by to ich otec nepochopil. Z dotazníka sme zistili, že väčšinu respondentov ich otec trestal, ale iba za tie veci, za ktoré si zaslúžili trest. Okrem toho ich otec to veľmi s pochvalami síce

nepreháňal, no raz za čas ich pochválil a to oprávnene. Zistili sme, že podľa väčšiny našich opýtaných ich otec veľmi neovplyvňuje rodinnú atmosféru, nakoľko je skôr tichý a odťažitý typ človeka a respondenti majú pocit, že v rodine ani veľmi nie je. Väčšina respondentov si myslí, že ich otec mal svoje sny, ktoré chcel na nich realizovať tým spôsobom, že im vybral koníček, ktorému sa mali venovať, aj keď ich to nebavilo. Ďalej sme zistili, že väčšina respondentov tvrdí, že ich otec je svojský človek a majú pocit, že si myslia, že jeho názory sú tie najsprávnejšie a nemyslia si, že by ich názory bral do úvahy, aj keď si ich vypočuje. Pozitívom, ktorý sme zistili bolo, že podľa väčšiny respondentov ich otec má silné morálne hodnoty, ktoré aj im vstúpil od malička. No na druhej strane sme zistili, že sa otec väčšine respondentom veľmi nevenoval a nevedol ich k vzdelávaniu, ale aj tak si našli k tomu cestu, čo je chvályhodné. Taktiež sme zistili, že otec väčšiny respondentov ich veľmi ovplyvnil v emočnom vývoji, nakoľko im dal emočnú istotu, ochranu a oporu, za čo sú mu vďační. Tento fakt je veľmi pozitívny, nakoľko by sme si mysleli, že viac v emočnom vývoji zohrá rolu matka. Analýzou dotazníka sme zistili, že podľa väčšiny respondentov nemal na nich ich otec veľký vplyv, nakoľko boli sebaistí ľudia už od malička a prípadnú podporu alebo zhadzovanie by aj tak veľmi neriešili. Väčšina respondentov si nemyslí, že bude vychovávať deti rovnako ako ich otec. Netvrdia, že ich vychovával zle, no doba sa zmenila a ľudia už majú iné praktiky pri výchove, napríklad žiadne trestanie, ale zato viac komunikácie. My si myslíme, že je to prirodzená reakcia, nakoľko si to povie takmer každý, že nechce vychovávať svoje deti ako jeho rodičia, no neskôr zistí, že ich vychováva rovnako ako oni. Väčšina respondentov si myslí, že ich otec je prostý a čestný človek, no taktiež si myslia aj, že nie vo všetkých situáciách sa zachoval čestne. Väčšina respondentov v detstve považovali otca za super človeka a za ich vzor, no postupne s dospelosťou zistili, že by niektoré veci robili inak ako ich otec. Ďalším faktom, ktorý sme zistili je, že podľa väčšiny respondentov prispievajú otec a mama rovnako do domácnosti, nakoľko obidvaja pracujú, čiže sú obidvaja živiteľmi rodiny. Doba je zlá a respondenti si nemyslia, že by domácnosť utiahol sám otec. Čo sa týka kontaktu s otcom, tak väčšina respondentov má s ním formálny kontakt. Trošku sme prekvapení týmto zistením, nakoľko sme mysleli, že väčšina respondentov bude mať s otcom bližší kontakt. V prípade komunikácie, tak väčšina respondentov má spolu s otcom harmonickú a spolupracujúcu komunikáciu. Nie veľmi potešujúcim zistením je to, že väčšinu respondentov viac otec kritizoval ako povzbudzoval. Taktiež nepríjemným

faktom je, že si väčšina respondentov myslí, že otec nechápe ich problémy. Väčšina respondentov si myslí, že ich otec síce vychovával prísne, ale dnes sú z nich pohodoví ľudia, ktorí majú veľa kamarátov, takže si nemyslia, že vzťah s otcom z detstva by mal na nich nejaký vplyv v tejto oblasti. Taktiež smutnou skutočnosťou je zistenie, že napriek tomu, že v predchádzajúcich otázkach respondenti označili, že boli šťastní v detstve so svojim otcom, tak si nemyslia, že sú dôležitými osobami v živote ich otca. V prípade darčiekov väčšinu respondentov ich otec veľmi neobdaroval, ale kúpil im niečo na sviatky. Väčšina respondentov malo v detstve strach zo svojho otca, no v súčasnosti už ten strach nemajú. V prípade vykreslenia povahy otca respondentov, tak väčšina si myslí, že si ich otec rád drží odstup, no to neznamena, že nie je priateľskej povahy. Zaujímavým zistením taktiež bolo, že väčšina respondentov by si otca za muža nevybralo, aj keď netvrdia, že je to hrozný človek, no majú odlišný vkus od svojej matky. Veľmi príjemným zistením bolo, že väčšina respondentov má príjemné spomienky na detstvo a to vďaka otcovi. Vetu, ktorú by adresovali otcovi by väčšina adresovala v znení „Otec, napriek všetkému si muž, na ktorého sa môžem stále spoľahnúť.“

V súčasnosti majú mladí jedinci, ktorí sa rozhodujú založiť si vlastnú rodinu, veľkú škálu možností v príprave na rodičovstvo, partnerstvo a manželstvo. Môžu si vybrať z rôznych inštitúcií, podľa svojho presvedčenia, či už všeobecne v predmanželských poradniach, pokiaľ sú vychovávaní vo viere, v duchovných poradniach. Všade sa kladie dôraz na spoločné prežívanie udalostí očakávania potomstva, od raného detstva po dospelosť vlastných detí, na spoločné podieľanie sa pri výchove. Dnes sa už muž ako chlap nehanbí ísť so svojim dieťaťom na prechádzku, nemá obavy z výsmechu od svojich kamarátov, pretože dnešný trend smeruje k tomu pravému otcovstvu, na ktoré je muž hrdý. Muž sa aktívne podieľa na raste svojich detí, na ich formovaní. Pokiaľ sa vyskytnú problémy, majú mladí možnosti k ich riešeniu, či majú problémy medzi sebou ako partneri, tak aj problémy medzi rodičmi a deťmi, majú možnosť obrátiť sa na inštitúcie aj v školách. Dnes sa rozmáha trend, aby na každej škole pôsobil sociálny pedagóg, na ktorého sa má možnosť obrátiť ako samotné dieťa, tak aj jeho rodič a spoločne môžu hľadať riešenie a východiská zo situácií. V nemalej miere sa na riešení problémov podieľajú aj médiá a internet, kde aj samotné deti hľadajú riešenie a odpovede na otázky, na ktoré nevedia alebo nedostanú odpoveď od svojich rodičov.

ZÁVER

Nie je otcom ten, ktorí splodí dieťa, ale ten, kto ho vychová...

V našej práci sme chceli poukázať na potrebu oboch rodičov pri výchove svojich detí. Klasická rodina pozostáva z oboch partnerov, ktorí sa rovnakou mierou podieľajú na budovaní charakteru a návykov svojich detí. Od každého zo svojich rodičov si dieťa preberá charakteristické znaky, úlohy a prenáša ich do svojho života. Syn od otca vzor ako sa má správať k budúcej partnerke, manželke a matke svojho dieťaťa, od matky vzor správania sa ženy k mužovi a otcovi svojich detí. Dcéra od otca lásku a úctu k svojej žene a jej samej, od matky prirodzené správanie sa ženy v rodine, udržanie harmónie a pohody na správny vývoj potomstva. Rola otca sa buduje v dieťati od samého počiatku, dieťa zaznamenáva v sebe každú situáciu, ktorá sa v rodine vyskytne a nesie pečať otca do svojho otcovstva. Aj otec, ktorý nie je priamo v rodine.. čo sa týka rozvedených manželstiev, má veľmi veľký vplyv na rozvoj osobnosti svojho dieťaťa, pokiaľ na svoje dieťa neprenáša problémy, ktoré má medzi ním a matkou dieťaťa. Pokiaľ sa podieľa aktívne na výchove, plní si svoju úlohu otca, neznehodnocuje rolu matky, má veľkú šancu uspieť u dieťaťa ako plnohodnotný článok rodiny.

V našej práci sme vo výskume poukázali na vplyv otca v rodine, pri rozdielnych spôsoboch výchovy, či už spolupráca oboch rodičov, väčší alebo menší vplyv jedného z nich na formovanie osobnosti, každý si odnáša určitý podiel. Dospelý jedinec až po zhodnotení svojich vlastných zážitkov zisťuje, do akej miery sa podieľal otec a matka v jeho vlastnom rozvoji, čo všetko si preniesol do svojho života, čo použil a čo sa snažil vyčleniť ako nevhovujúce alebo podľa jeho mienky nesprávne. Robí uzávery, či od svojich rodičov dostal plnohodnotný základ pre svoje fungovanie a či môže čerpať vo svojich vzťahoch. Výchova v rodine by mala smerovať k tomu, aby človek vedel žiť svoj život plnohodnotne, mal zmysel a vyplnil ho trvalými hodnotami, na ktoré bude môcť byť pyšný, budú na prospech nielen jemu ale aj pre pokračovanie v ďalšej generácii, budú prospešné pre jednotlivca aj pre celú spoločnosť.

ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY:

BALOGOVÁ, Beáta. et al. *Vybrané kapitoly zo sociálnej patológie*. 2003. Prešov: Pravoslávna bohoslovecká fakulta Prešovskej univerzity v Prešove, 2003. ISBN 80-8068-183-X.

BAKOŠOVÁ, Zlatica. et al. *Teórie sociálnej pedagogiky*. Bratislava: Slovenská pedagogická spoločnosť SAV, 2011. ISBN 978-80-970675-0-2.

CAMPBELL, Ross. *Potřebuji tvou lásku*. Praha: Návrat, 1992. ISBN 80-85495-11-2.

Desaťročia premien slovenskej spoločnosti, Sociologický ústav Slovenskej akadémie vied VEDA, : Zmena reprodukčného správania populácie Slovenska po roku 1989: trendy, príčiny a dôsledky. 2011. Bratislava: Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied Bratislava, 2011. ISBN 978-80-85544-69-5.

GOGA, Milan. Quo vadis výchova..? Zborník z teoreticko –metodického seminára organ-
zovaného Iuven tou dňa 11. apríla 1997 na tému: Primárna prevencia drogových závislos-
tí.:

Výchovné problémy a formovanie osobnosti k životným hodnotám. 1997. Bratislava: Iu-
venta, 1997. ISBN ISBN 80-88893-15-1.

GRÁC, Ján. *Kapitoly edukačnej psychológie.: Teória a aplikácie*. 2009. Trnava: TYPI
UNIVERSITATIS TYRNAVIENSIS, spoločné pracovisko Trnavskej univerzity v Trnave a
VEDY, 2009. ISBN 978-80-8082-234-7.

HÁJEK, Bedřich, Břetislav HOFBAUER, Jiřina PÁVKOVÁ. *Pedagogické ovlivňování
volného času: současné trendy*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-473-1.

HELUS, Zdeněk. *Dítě v osobnostním pojetí*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-888-0.

CHRÁSKA, Miroslav. *Metódy pedagogického výzkumu*. Praha 7: Grada Publishing, 2007.
ISBN: 978-80-247-1369-4

DOBSON, James. *Výchova chlapcov*. Bratislava: Porta libri, 2003. ISBN 80-89067-12-3.

FEREERO, Bruno. *Šťastní rodiče. Křesťanská výchova podle Dona Boska*. Praha: Portál,
2014. ISBN 978-80-262-0635-4.

JEDLIČKA, Richard, Peter KLÍMA, Jaroslav KOŤA, Jiří NEMEC a Jiří PILAR. *Děti a*

- mládež v obtížných životních situacích.: Nové pohledy na problematiku životních krizí, de
viací a úlohu pomáhajících profesí.* 2009. Trnava: Vydalo vydavateľstvo TYPI
UNIVERSITATIS TYRNAVIENSIS, spoločné pracovisko Trnavskej univerzity v Trnave a
VEDY, vydavateľstva Slovenskej akadémie vied, 2009. ISBN 80-7312-038-0.
- KRATOCHVÍLOVÁ, Emília. *Pedagogika voľného času: výchova v čase mimo vyučovania
v pedagogickej teórii a v praxi.* Trnava: Typy Universitatis Tyrnaviensis, 2010. ISBN 978-
8082-330-6.
- KVÉROVÁ, Štefánia. *Sociológia životného cyklu.* Bratislava: Občianske združenie So
ciálna práca, 2003. ISBN 80-968927-4-6.
- MOŽNÝ, Ivan. *Rodina a spoločnosť.* Praha: Sociologické nakladatelství, 2006. ISBN 80-
86429-58-X.
- ONDREJKOVIČ, Peter. *Quo vadis výchova..? Zborník z teoreticko-metodického seminára
organizovaného Iuventou dňa 11. apríla 1997 na tému: Primárna prevencia drogových
záležitostí: Prevencia v procese socializácie mládeže.* Bratislava: Iuventa, 1997. ISBN 80-
88893-15-1.
- POKORNÁ, Věra. *Teorie a náprava vývojových poruch učení a chování.* Praha: Portál,
2001. ISBN 80-7178-570-9.
- POTOČÁROVÁ, Marie. *Rodinné spoločenstvo: Obraz Otca v našich otcoch.* Bratislava:
Kníhtlačiareň Svornosť, 2001, XVII(2). ISSN Nr. 456/92.
- PROCHÁZKA, Miroslav. *Sociální pedagogika.* Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-
3470-5.
- REŠETKOVÁ, Daniela. *Família: Otcovstvo.* Bratislava: LÚČ, vydavateľské družstvo,
2007, XXII (1/2007 január-február). ISSN 1336-8184.
- ŘÍČAN, Pavel. *S dětmi chytře a moudře: Psychologie výchovy pro rodiče
a prarodiče.* Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0343-8.

- ROZINAJOVÁ, Helena. *Pedagogika pre rodičov*. Martin: Osveta, 1988. 70-057-88 PPR
Svetlo Pravdy: Muži a 21. storočie alebo Ako ďalej. Vrútky: rímskolícka cirkev farnosť
Vrútky, 2015, XXXII(4). ISSN SKO MT5/1992.
- ŠMOLKA, Petr, Jan MACH. *Manželská a rodinná trápení*. Praha: Portál, 2008. ISBN
978-80-7367-448-9.
- ŠPÁNIK, Miroslav. *Sociálna determinácia výchovy v rodine a v škole*. Bratislava: PdFUK,
1994. s.81.
- ŠUTOVEC, Ján, et.al. *Psychológia a pedagogika*. Vrútky: Tlačiareň NADAS, 1994. ISBN
80-217-0575-2.
- TRAIN, Alan. *Nejčestější poruchy chování dětí*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-
503-2.
- VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie II. - dospělost a stáří*. Praha 7: Univerzita
Karlova, 2007. ISBN 978-80-246-1318-5.
- ZBORNÍK Z KONFERENCIE, *Výchova a vzdelávanie, ako nástroj (de)formovania hodno-
tového systému spoločnosti II.: Od moderny k postmoderne. Od poriadku k chaosu?*. 2012.
Ružomberok: VERBUM KU, 2012. ISBN 978-80-561-0050-9.
- ZELINA, Miron. *Teórie výchovy alebo hľadanie dobra*. Bratislava : SPN, 2010. ISBN 978-
80-10-01884-0.
- ZOJA, Luigi. *Soumrak otců. Archetyp otce a dějiny otcovství*. Praha: PROSTOR, 2005.
ISBN 80-7260-145-8.
- JEDLIČKA, Richard, et al. *Poruchy socializace u dětí a dospělých, Prevence živorních
selhání a krizová intervence*. Praha: Grada Publishing, 2015. ISBN 978-80-247-5981-4.
- KRAUS, Blahoslav. *Základy sociální pedagogiky*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-
383-3.
- PROCHÁZKA, Miroslav. *Sociální pedagogika*. Praha: Grada Publishing, 2012. ISBN 978-

80-247-3470-5.

Ďalšie zdroje:

Janoušková, Olga. *Homosexuální menšina v české republice* [online]. Diplomová práce.

Masarykova univerzita v Brně. Katedra sociální pedagogiky. 2006.[cit.13.03.2015]. URL:

<http://is.muni.cz/>

Deti pozorne načúvajú svetu už v brušku. In: Pravda - Žena 2013.[online],[cit. 15.03.2015]

URL: <http://zena.pravda.sk/zdravy-zivot/clanok/289722-deti-pozorne-nacuvaju-svetu-uz-v-brusku/>

BODNÁROVÁ, Bernardína. *Mladé rodiny deti a zamestnanie* [online] , cit. 10.04.2016.

URL:<http://www.ceit.sk/IVPR/images/IVPR/vyskum/2008/Bodnarova/Mlade%20rodiny.pf>

Seznam použitých symbolů a zkratk

1.

B Význam druhé zkratky.

C Význam třetí zkratky.

ZOZNAM GRAFOV

Graf 1 Pohlavie	41
Graf 2 Vek respondentov	41
Graf 3 Štruktúra rodiny	42
Graf 4 Rozdiel medzi výchovou otca a matky v kompletnej rodine	43
Graf 5 Detstvo a dospievanie v nekompletnej rodine	44
Graf 6 Trávenie času s otcom v detstve	45
Graf 7 Trávenie času s otcom v dospelosti	46
Graf 8 Opora v otcovi	47
Graf 9 Trestanie	48
Graf 10 Pochvala.....	49
Graf 11 Rodinná atmosféra.....	50
Graf 12 Zájmy, hobby	51
Graf 13 Názor	52
Graf 14 Morálny vývin.....	53
Graf 15 Intelektuálny vývin	54
Graf 16 Emočný vývin.....	55
Graf 17 Sebavedomie.....	56
Graf 18 Rovnaká výchova ako výchova otcom	57
Graf 19 Otec ako čestný človek.....	58
Graf 20 Otec ako vzor.....	59
Graf 21 Otec ako živiteľ rodiny	60
Graf 22 Kontakt s otcom v súčasnosti	61
Graf 23 Komunikácia s otcom v súčasnosti.....	62
Graf 24 Povzbudenie alebo kritika	62
Graf 25 Chápanie problému.....	63
Graf 26 Vzťah s otcom a partnerský vzťah.....	64
Graf 27 Byť dôležitým pre svojho otca	65
Graf 28 Darčeky.....	66
Graf 29 Strach z otca	66
Graf 30 Priateľská povaha otca.....	67
Graf 31 Otec ako manžel	68

Graf 32 Šťastné detstvo	69
Graf 33 Veta pre otca.....	70

ZOZNAM TABULIEK

Tabuľka 1 Sociálne prejavy	72
----------------------------------	----

SEZNAM PŘÍLOH

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK

Dobrý deň,

volám sa Renáta Dibalová a v súčasnosti som študentkou UTB v Zlíne. Fakulty humanitného štúdia-

Chcela by som Vás požiadať o vyplnenie dotazníku, ktorý poslúži ako podklad na vypracovanie mojej diplomovej práce, ktorá sa zaoberá výchovným vplyvom otca na sociálne prejavy dieťaťa v dospelosti.

Ďakujem Vám za Váš čas a snahu, ktorú venujete pri vyplňovaní tohto dotazníka.

1. Ste

- Muž
- Žena

2. Vek

- 18 – 25 rokov
- 26 – 35 rokov
- 36 – 45 rokov
- Nad 45 rokov

3. Vyrastali ste v kompletnej rodine?

- Áno, vyrastal/a som v kompletnej rodine
- Nie, vyrastal/a som v rozvedenej rodine
- Nie, vyrastal/a som iba s otcom

4. Pokiaľ ste vyrastali v kompletnej rodine, vidíte rozdiel medzi výchovou svojej matky a výchovou svojho otca?

- Určite áno, nakoľko ma vychovávala mama s láskou. Otec veľmi lásku neprejavoval a bol prísnejší.

- Áno, určite je medzi nimi rozdiel, nakoľko otec je ako môj kamarát a mama sa vždy starala o to, aby nám nikdy nič nechýbalo. Ona bola aj hlavou, aj krkom rodiny
- Áno, je medzi nimi rozdiel, mama sa veľmi o nás nestarala, všetko robil otec.
- Nie, rovnako nás vychovávali a nevnímam medzi nimi žiaden rozdiel. Rovnako si vážim otca, ako aj mamu

5. Pokiaľ ste vyrastali v nekompletnej rodine, myslíte si, že vplýva na Vás to, že ste vyrastali bez jedného rodiča?

- Áno, nakoľko som vyrastal/a v rozvedenej rodine, žil/a som s matkou, otec sa o nás veľmi nezaujímal
- Vyrastal/a som v rozvedenej rodine, žil/a som s matkou, ale otec sa stále o mňa zaujímal a trávil/a som s ním veľa času, napriek tomu, že sme spolu nebývali
- Vyrastal/a som iba s otcom a otec nahradil matku výborne
- Vyrastal/a som s otcom a matka mi vždy chýbala

6. Koľko času ste strávili s otcom ako dieťa?

- S otcom som v detstve strávil/a veľmi veľa času, rozumeli sme si dobre, hrali sme sa a mám na otca pekné spomienky
- S otcom som netrávil/a veľa času v detstve, nakoľko na nás nikdy nemal čas a ani chuť
- S otcom som trávil/a čas normálne, ale neskôr som sa dostal/a do puberty, kde som toľko času celkovo netrávil/a doma, čiže ani s otcom

7. Koľko času strávite s otcom v dospelosti?

- Nakoľko som začal/a študovať na VŠ, tak som sa skoro odlúčil od rodiny a veľmi často nechodím domov, tak ani s otcom som netrávil a ani netrávim toľko času v dospelosti
- S rodičmi/otcom ešte bývam, čiže naďalej máme super vzťah aj v dospelosti
- Viem, že na môjho otca sa môžem aj v tejto chvíli kedykoľvek obrátiť, stále sme v kontakte, aj keď spolu nežijeme
- Nemám s otcom dobrý vzťah ani v dospelosti, v kontakte sme minimálne

8. Máte vo svojom otcovi oporu?

- Áno, mám oporu vo svojom otcovi, môžem sa na neho kedykoľvek spoľahnúť
- Nemám oporu vo svojom otcovi, nakoľko ho moje problémy nezaujímajú
- Mám čiastočnú oporu vo svojom otcovi, nakoľko sa viem spoľahnúť na svojho otca, no nemôžem mu všetky veci povedať, nakoľko by všetko nepochopil

9. Trestal Vás oprávnene otec za niečo?

- Áno, trestal ma za veci, za ktoré som si zaslúžil/a trest
- Nie, nikdy ma netrestal
- Trestal ma dosť často a veľakrát bez príčiny

10. Odmenil Vás alebo pochválil niekedy otec?

- Áno, otec ma dosť často chválil a odmeňoval
- Nie, nikdy ma otec za nič nepochválil, ani neodmenil a pravdupovediac ma to trošku aj vždy zamrzelo
- Môj otec to s pochvalami veľmi nepreháňal, aj keď je pravda, že keď ma raz za čas pochválil, tak ma to veľmi potešilo a vedel/a som, že je to oprávnene

11. Ovplyňuje otec rodinnú atmosféru?

- Áno, otec veľmi dopĺňa rodinnú atmosféru, nakoľko ju robí priateľskou a príjemnou
- Áno, ale v tom negatívnom zmysle, nakoľko otec veľmi rodinný typ nie je
- Nakoľko je otec taký tichý a odťažité človek, tak si myslím, že ju veľmi neovplyvňuje, nakoľko mám niekedy pocit, že v tej rodine ani veľmi nie je

12. Zaujímal sa otec o Vaše koníčky, hobby?

- Áno, otec sa vždy zaujímal o moje koníčky a hobby, vždy ma v nich podporoval
- Nie, otec sa o moje koníčky a hobby absolútne nezaujímal, bolo mu to jedno
- Môj otec mal svoje sny, ktoré chcel realizovať na mne, t.j. vybral mi akým koníčkom by som sa mal/a venovať, aj keď ma to veľmi nebavilo

13. Berie do úvahy otec Váš názor?

- Áno, s otcom mám dobrý vzťah a vždy, keď mu niečo poviem, otec vie, že to myslím v dobrom a dá na moje rady
- Nie, neberie. Myslím si, že keby som otcovi niečo povedal, tak by to nebral do úvahy, nakoľko mám niekedy pocit, že ma berie stále ako dieťa a neberie ma vážne
- Môj otec je taký svojský človek a mám pocit, že si myslí, že jeho názory sú tie najsprávnejšie, čiže si nemyslím, že by moje názory bral nejako vážne, aj keď je pravda, že si ich stále vypočuje

14. Mal otec vplyv na Váš morálny vývin?

- Určite áno, nakoľko má otec silné morálne hodnoty, ktoré odmalička vštepoval aj mne
- Áno, mal vplyv no skôr v tom negatívnom zmysle, nakoľko môjho otca nepovažujem veľmi za morálneho človeka
- Nie, nemal veľký vplyv, skôr moja matka mala vplyv na môj morálny vývin

15. Mal otec vplyv na Váš intelektuálny vývin?

- Áno, otec mal veľký vplyv na môj intelektuálny vývin, odmalička sa mi venoval, viedol ma k vzdelávaniu
- Nie, môj otec nebol vzdelaný ani múdry človek a nevedol ma k tomu, aby som sa vzdelával a rozvíjal svoje intelektuálne možnosti
- Môj otec sa mi nejako extra nevenoval a ani ma k vzdelávaniu nevedol, napriek tomu som si k nemu našiel/našla cestu

16. Mal otec vplyv na Váš emočný vývin?

- Áno, otec ma veľmi ovplyvnil v emočnom vývoji, nakoľko mi dal emočnú istotu, ochranu a oporu, za čo som mu vďačný/á
- Nie, otec mi nedal emočnú istotu a práve preto sa neviem teraz vyrovnat' s požiadavkami terajšieho náročného sveta

- Emočné vypätie sa dalo medzi mojimi rodičmi krájať, čiže si myslím, že niečo vo mne zostalo z detstva, že to trošku ovplyvnilo moje emočné rozpoloženie

17. Mal otec vplyv na Vaše sebavedomie v dospelosti?

- Áno, mal môj otec vplyv na moje sebavedomie, nakoľko vďaka nemu som dnes sebaistý človek
- Áno, mal môj otec vplyv na moje sebavedomie, nakoľko mi ho stále podpoko-pával a teraz sa cítim menejcenný/á
- Nie, nemal veľký vplyv, nakoľko som dosť sebaistý človek od malička, čiže je-ho podporu, prípadne zhadzovanie by som aj tak veľmi neriešil/a

18. Chceli by ste vychovávať svoje deti rovnako ako Vás vychovával Váš otec?

- Určite by som chcel/a vychovávať svoje deti, ako mňa vychovával môj otec, nakoľko si myslím, že ma vychoval dobre
- Nie, nechcel/a by som vychovávať deti rovnakým spôsobom, nakoľko ma otec vychovával bez lásky a celkovo sa o mňa veľmi nezaujímal, preto som v detstve trpel/a pocitom, že ho veľmi nezaujímam a toto by som nechcel/a, aby zažili moje deti
- Nemyslím si, že budem vychovávať deti rovnako ako môj otec. Netvrdím, že nás vychovával zle, ale aj doba sa mení a ľudia už majú iné praktiky pri výcho-ve, t.j. žiadne trestanie, ale viac komunikácie

19. Považujete svojho otca za čestného človeka, ktorý si stojí za svojim slovom?

- Áno, považujem svojho otca za čestného človeka a dal/a by som za neho aj ruku do ohňa
- Nie, určite môj otec nie je čestný človek, nakoľko si nemyslím, že má vysoko morálne hodnoty
- Môj otec je prostý človek, považujem ho za čestného, aj keď si myslím, že nie vo všetkých situáciách sa zachoval čestne

20. Je pre Vás Váš otec vzorom?

- Áno, považujem svojho otca za svoj vzor a chcel/a by som byť v budúcnosti ako on
- Nie, nepovažujem svojho otca za vzor a ani nikdy nebudem
- Keď som bol/a malý/á, tak som si myslel/a, že otec je super a bol pre mňa vzorom, ale postupne s dospelosťou som zistil/a, že by som niektoré veci robil/a inak ako môj otec

21. Je Váš otec živiteľom rodiny?

- Áno, otec sa o našu rodinu stále staral a aj stará
- Nie, čosi. To si vôbec neviem predstaviť, nakoľko si myslím, že má problém sa postarať sám o seba
- Otec a mama to majú narovnať, čo sa týka prispievania do domácnosti, obidvaja pracujú, čiže sú obidvaja živiteľmi rodiny. Doba je zlá a nemyslím si, že by to utiahol iba otec

22. Ste v kontakte s otcom aj v súčasnosti?

- Áno, máme blízke vzťahy
- Áno, ale iba je to formálny kontakt
- Kontakt nevyhľadávam
- Kontakt sa vyhýbam

23. Aká je komunikácia medzi Vami a otcom v súčasnosti?

- Harmonická, spolupracujúca
- Súperiaca, konfliktná
- S otcom nekomunikujem

24. Otec Vás viac povzbudzoval alebo kritizoval?

- Povzbudzoval
- Kritizoval

25. Myslíte si, že chápe otec Vaše problémy?

- Áno

- Nie

26. Myslíte si, že Váš vzťah s otcom z detstva má vplyv na Vaše priateľské alebo kamarátske kontakty v súčasnosti?

- Myslím si, že vzťah s otcom z detstva mal aj vplyv na moje partnerské kontakty, nakoľko som bol priateľské dieťa a rýchlo som nadväzoval/a kontakty a toto mi ostalo dodnes
- Áno, ovplyvnil ma vzťah s otcom v detstve, nakoľko som bol/a dosť zakríknutým dieťaťom, preto som bol/a stále osamelá/ý a takýto/a som aj v súčasnosti
- Otec ma síce vychovával prísne, ale dnes je zo mňa pohodový človek, ktorý má veľa kamarátov, takže si nemyslím, že vzťah s otcom z detstva by mal na mňa nejaký vplyv v tejto oblasti

27. Myslíte si, že ste pre otca dôležitou osobou?

- Áno
- Nie

28. Zahŕňal Vás otec darčekom?

- Áno, zahŕňal ma často a stále keď sa dalo, tak mi niečo kúpil
- Otec mi sem tam niečo kúpil, ale darčeky od neho som dostával/a na sviatky
- Vôbec nie, otec mi darčeky nekupoval

29. Máte z otca strach?

- Áno
- Nie
- V detstve som z otca mal/a strach, ale v súčasnosti už nemám

30. Je Váš otec priateľskej povahy?

- Áno, je veľmi príjemný človek
- Nie, vôbec nie je priateľský a ani tak nevyzerá
- Môj otec si rád drží odstup, ale to neznamená, že nie je priateľskej povahy

31. Pokiaľ by ste boli na mieste svojej matky, vybrali by ste si otca za svojho muža?

- Ja si som si ho kľudne vybral/a, vôbec by som s tým nemal/a problém
- No absolútne si takúto situáciu neviem predstaviť, sám/sama sa čudujem, že si ho matka vybrala
- Asi nie, ale zase netvrdím, že je to hrozný človek, len asi by som mal/a odlišný vkus ako moja matka

32. Myslíte si, že ste mali šťastné detstvo?

- Áno, musím povedať, že som mal/a šťastné detstvo a to vďaka svojmu otcovi
- Nie, nemal/a som šťastné detstvo, ale svojim rodičom nič nevyčítam
- Mám pekné aj zlé spomienky na detstvo, ale momentálne sa mám dobre

33. Akú jednu vetu z nasledujúcich vybraných by ste adresovali svojmu otcovi?

- "Otec mám ťa rád/a"
- "Mohol si byť lepším otcom"
- "Otec, napriek všetkému si muž, na ktorého sa môžem stále spoľahnúť"